

ŠVIESA

BALANDIS - GEGUŽĖ - BIRŽELIS, 1947

Petras Cvirka

No. 2

“ŠVIESA”

(The Light)

Political, Scientific and Literary Quarterly Magazine, issued by American Lithuanian Workers
Literary Society, 46 Ten Eyck St., Brooklyn 6, N. Y.

Editorial Board: R. Mizara, A. Bimba, V. Tauras.

Managing Editor—Anthony Bimba.

Subscription Rates: \$1 a year; single copy 25c.

Entered as second class matter September 21, 1934, at the Post Office at Brooklyn, New York,
under the Act of March 3, 1879.

TURINYS

Prie Petro Cvirkos Kapo. Dr. A. Petrika	39
Gairės Mūsų Veiklai Plėsti. Rojus Mizara	40
Prie Roosevelto Kapo	42
L. L. D. Šiandien ir Rytoj. A. Bimba	43
Mūsų Santykiai su Moterimis Lietuvoje ir Kt. Kraštuose. Eva T. Mizarienė	48
Didžioji Lietuviškų Knygų Paroda. Jonas Kaškaitis	50
Paupiu. Eilėraštis. E. Mieželaitis	55
Lopšinė. Eilėraštis. E. Mieželaitis	55
Jaunatvei. Eilėraštis. A. Churginas	55
Klaipėdoje. Danas Pumputis	55
Jį Garbingai Atminė. St. Jasilionis	56
Prie Broniaus Vargšo Kapo. Eilėraštis. St. Jasilionis	57
Lietuvių Kultūros Paminklas. J. Petraitis	58
Ragana. Apysaka. J. Dovidaitis	59
Verta Prisiminti. Dr. A. Petrika	63
Į Ateitį. Eilėraštis. A. Miškinis	64
Vilnius Eilėraštis. V. Valsiūnienė	64
Ant Metų Slenksčio. Eilėraštis. Teofilis Tilvytis	64
Seniausias Lietuvių Kultūros Židynys. L. Sklerytė	65
Lietuvos Istorijos Prokrustuotojai. Rojus Mizara	67
Puškinas ir Lietuvių Literatūra. J. Butėnas	71

SVIESA

The Light

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Laidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn 6, N. Y.

Redakcinė komisija: R. Mizara, A. Bimba, V. Tauras. Atsakomybės redaktorius: A. Bimba.

No. 2 Balandis-Gegužė-Birželis (April-May-June), 1947 Metai XIV

Prie Petro Cvirkos Kapo

DR. A. PETRIKA

Neverkit pas kapą narsiųjų draugu:
Kas krito kovo, tie didvyriai.
Kiekviena kova reikalinga aukų—
Laimingų už laisvę numirę.

JULIUS JANONIS.

Prieš keletą dienų Tarybų Sąjungos žinių agentūra Tass pranešė mums liūdną žinią, jog mirė talentingas Lietuvos rašytojas, didžios širdies ir proto žmogus, sąmoningas kovotojas ir taurus pilietis—*Petras Cvirka!* Ši skaudi žinia siaubo smūgiu pritrenkė kiekvieną sąmoningą šio krašto lietuvį, kiekvieną naujosios Lietuvos patriotą, kiekvieną grožinės literatūros mylėtoją. Kiekvienas pažangiosios Amerikos lietuvių spaudos skaitytojas Petrą Cvirką gerai iš jo raštų pažino ir pamylėjo. Tokį žodžio meistrą, koku buvo vėlonis, sunku būtų rasti. Tai buvo rašytojas ir iš tuomens, ir iš liemens! Ateinančios kartos teigiamai įvertins jo darbus.

Petras Cvirka lietuvių literatūros lauke nebuvo koks nors geltonsnapis mėgėjas, ar naujų kelių beieškas žaliukas, bet subrendęs še-dėvų kūrėjas, kovų etapuose užsigrūdinęs kovūnas. Kas nesidžiaugia "Žeme Maitintoja" ir kitais jo darbais? Tėvynės karo metu, kartu su daugeliu kitų Tarybų Lietuvos piliečių, jis išvargę visą vargų gamą, su jais kentėjo už frontės kančias ir nebuvo jų vargams abejingas. Nugalėjus žiaurųjį priešą, jis kartu su visais Lietuvos žmonėmis džiaugėsi pergale ir nauju gyvenimu. Tą širdies džiaugsmą jis gra-

žiai reiškė savo raštuose, kuriems gali kukliai atstovauti kad ir šis trumpas paragrafas:

"Neįkainuojamą vertę žmogui įgyja tėvynės, šeimos, mylimų sodų, laukų jausmas, kai jis žino, jog tai duota jam visiems laikams, kai jis mato, jog kiekvienas jo geras darbas vis didingiau puošia jo gimtinę, vis aukščiau kelia jo paties ir jo vaikų laimę, kai jis žino savo teisėtą ir nupelnytą vietą didžiajame valstybės organizme ir kada pati valstybė tapusi darniu jo kilnių troškimų ir pastangų instrumentu." ("Gruzijos širdis.")

Pasisakyta ryškiai ir stipriai!

Karo sunkumų iškankinti, fiziniai nusilpę, nors pilni ryžto, grįžo į herojų kraują išpirktą Tarybų Lietuvą jos vadai ir rašytojai. Tie sunkūs išgyvenimai neabejotinai pakirto jų jėgas bei ištvermę ir kai kurie, nebegalėdami toliau nešti užsidėtos naštos—suklupo po ją! Kiek anksčiau mirė Liudas Gira ir Salomėja Nėris, o dabar, skaisčių pavasario rytą, kai Lietuvos laukai pasipuošę daugiaspalviais žiedų kilimais, kai miškai pragydo šimtais lakštingalų,—supilta vėl naujas kapas pernelyg anksti mirusiam visų mylimam ir gerbiamam rašytojui—Petrui Cvirkai! Koks tragingas ir niūrus momentas, kai iš pirmųjų gretų visiems laikams išsiskiria vienas po kito geriausi lietuvių tautos sūnūs ir dukros!

(Tąsą ant 62-ro pusl.)

Gairēs Mūsu Veiklai Plēsti

ROJUS MIZARA

Paskutinēs š. m. kovo mēnesio dienas pažangsiems Amerikos lietuviams buvo tīrstos darba dienas. Brooklyne viens po kito iverkto suvažiavimai arba saskridžiai; arti pusketvirto šimto asmeņu buvo suvykē iē jvairiū Jungtiniū Valstijū miestū, atstovaudami organizuotus Amerikos lietuvius; septini atstovai buvo iē Kanados; vienas, broliēskas atstovas— iē Brazīlijos.

Demokratinēs Amerikos lietuvēs moterys suvažiavimū atlaikē pirmiausia. 105 atstovēs buvo suvykusios. Per visā karo metā moterys neturējo jokio platesnio pasitarimo savo reikalams aptarti — paskiausias jū suvažiavimas buvo jvīkē tik 1939 metais.

Karo metu amerikietē lietuvē darbininkē itin uoliai dirbo, visai remdama frontā. Iēleidusi savo sūnū, vyrā ar broļi j karā, ji pati dējo didžiuliū pastangū naminiam frontui stiprinti, kad juo greičiau faēizmas būtu parblokētas, pasauiui taika ir darbo žmonēm s lāisvē būtu ūztikrintos.

Be to, pažangioji amerikietē lietuvē, iē vien su vyrais, sielojosi ir savo tēvū kraēto likimu, —kraēto, kuriam teko iēgyventi žiauri j ēlykēti vokiēskojo faēisto okupacija. Amerikietei lietuvei rūpējo padēti savo broliams ir sesēm, kovojoantiems vokiēkā okupantā; jai rūpējo juo greičiau priartinti Tarybū Lietuvos iēlaisvinimo valandā. Tam ji daug dirbo: mezgē lietuviams raudonarmiečiāms kojines, pirēstines, megēstinius (sweater'ius) ir gamino kito-kius daiktus.

O kai Lietuva buvo iēlaisvinta, jai iēvien su vyrais, rūpējo padēti iēvargintai jos liaudžiai greičiau ant kojū atēstotē. Amerikietē lietuvē energingai metēs Lietuvai Pagalbos Teikimo Komitetui talkon: rinko, kaupē, taiēs rūbus, apavus; pati aukojō ir kitus prasē aukoti pinigais, kad ūz jos supirkus reikalingiausiu daiktu ir juo daugiau jū pasiuntus Tarybū Lietuvon.

Karas baigēs; Lietuvai pagalbos teikimo darbas—taipgi. Mūsū moterys suvykō saskridin pasitarimui: *kas ir kaip veikti dabar?*

Kvarēinti galvos dēl suradimo, kas veikti, ilgai neteko. Pats gyvenimas rodyti rodo ūz-

davinius, kuriuos dabarties siaučiančios bangos iēskēla, pastatydamos priēs mūsū akis.

Suvažiavusios matē ir jautē tā tragiēkā faktā: vokiēkāji faēizma sumuēsus, amerikinis faēizmas kēla savo juodā galvā mūsū kraēte! Monopolistinis kapitālas siēkiasi sutriuēkinti darbininkū politinē partijā, jū spaudā, suparalyžuoti, jei visiēskai nesunaikinti, darbo unijas ir palaidoti Teisiū Biliū,—kertinē Amerikos žmoniū laisviū ūztikrinimo akmenj.

Be to, nespējus žolei ūzaugti ant milijonū kapū tū vyrū, kurie žuvo kovodami faēistinė s aēies valstybes, kaip visoki karo provokatoriā jau plepa apie tretijj pasaulinē karā,—apie gaisrā, kurj jie mano galēsij sukurti atomo bombomis!

Šitais rūpesčiai s sielojosi ne tik moterū, bet visi trys suvažiavimai.

Kova priēs karo ruošējus ir demokratinij Amerikos liaudies teisiū ir civiliniū laisviū gynimas sudarē pagrindinius motyvus visoms diskusijoms. Sulyg tuo buvo daryti ir organizaciniai tarimai.

Moterys nusitarē energiēskai plēsti švietimo darbā tarp amerikiečiū lietuvij moterū, trunkiant jas j Moterū Kliubus, Lietuviū Literatūros Draugijā ir kitas pažangias organizacijas.

Lietuviū Literatūros Draugijos suvažiavimas vyriausiai liētē organizacines savo problemas. Nuo 1938 metų mūsū Draugija neturējo savo suvažiavimo, tat ēis buvo skaitlingas — dalyvavo 161 atstovas—ir gyvas.

Draugija turi arti 7,000 nariū —ji auga ir progū jai augti dar yra.

Iēsklausē Centrinio Komiteto nariū praneēimus, suvažiavimo dalyviai svarstē "Šviesos" turinij, taipgi knygū leidimo reikalus. Daug visokiū nuomoniū ēia buvo pareikēta. Vieni pageidavo, kad mūsū Draugija leistū juo dažniau mokslinio turinio knygas, kiti kalbējo ūz anti-religinēs literatūros plētima; tretii—ūz grozinēs literatūros veikalus.

Diskusijos parodē, jog masinēje organizacijoje yra daug nuomoniū—kitāip ir būti negali. Tik reta knyga tegali lygiai patikti visiems Draugijos nariams. Iē diskusijū iēšvada.

piršosi tokia: Draugijos vadovybė privalo leisti visokio žanro literatūrą.

Centrinis Komitetas, beje, pranešė, kad šiemet nariai gaus "Viduramžių Istoriją."

Tiek pat galima pasakyti ir dėl Sviesos turinio: ji tenka daryti įvairi; skaitytojas privalo joje rasti visko kad ir po mažai.

Suvažiavimas buvo per daug suglaustas—dviuose neilgose sesijose nebuvo galima plačiau pasireikšti diskusijose, tačiau suvažiavimo dalyviai, pasisakę savo bendrą nuomonę einamaisiais svarbiais klausimais, išsiskirstė geroj nuotakoj, ryždamiesi energiškiau tvirtinti Literatūros Draugiją.

III-čiasis Demokratinų Amerikos Lietuvių Suvažiavimas buvo patsai didžiausias—dalyvavo jame arti 350 atstovų. Trys jo sesijos buvo imtinai paaugotos nūdieniniams reikalams svarstyti. Kova už pastovios taikos palaiky-

mą, kova prieš keliančią galvą reakciją mūsų krašte—du šūkiai, du klausimai, vyravę Suvažiavimo darbuose.

Padaryti atitinkami nutarimai, priimtos rezoliucijos, išrinkta 13-ka asmenų į Amerikos Lietuvių Centrą darbai koordinuoti.

Gauta daugybė sveikinimų ne tik iš Jungtinių Valstijų lietuvių, o ir iš Pietų Amerikos—Brazilijos, Urugvajaus, Argentinos; taipgi gautas pluoštas sveikinimų iš Tarybų Lietuvos nuo mokslininkų, menininkų, laikraštininkų.

Paminėtieji suvažiavimai skyrėsi nuo seniau įvykusiųjų tuo, kad čia nebuvo ilgiau sustota ties Lietuvos reikalais.

Ką tai rodo?

Tai rodo, jog Amerikos lietuviai supranta, kad Tarybų Lietuva jau nereikalinga mūsų medžiaginės paramos, kad Tarybų Lietuva atsisato, baigia gydyti paliktąsias karo žaizdas

Amerikos Demokratinų Lietuvių Centralinis Komitetas. Sėdi (iš kairės į dešinę): K. Petrikienė, Ona Stelmokaitė ir Eva Mizarienė. Stovi (iš kairės į dešinę): V. Bunkus, J. Gasiūnas, Dr. J. J. Kaškinčius, V. Cepulis, J. Ormanas, A. Bimba, R. Mizara ir D. M. Solomskas.

ir kruopščiai kuria naują, socialistinį gyvenimą, vykdydama pirmąjį savo penkerių metų planą.

Tiesa, galvojame apie kultūrinių ryšių su mezgimą ir palaikymą su Tarybų Lietuvos liaudimi. Toki ryšiai būtų didžiai naudingi tiek mums, tiek Lietuvos žmonėms, bet jiems sumegsti ir palaikyti reikalingas tam tikras specialus komitetas, kuriam įkurti nei vienas iš įvykusių suvažiavimų neįsipareigojo. Tas darbas paliktas ateičiai.

Visi trys suvažiavimai lietė vyriausiai būgamuosius gyvybinius amerikinius klausimus, jais sielojosi.

Suvažiavimų proga Brooklyne buvo suruošta *lietuviškos knygos paroda* 400 metų nuo pirmos lietuvių kalboje knygos pasirodymo sukakčiai atžymėti.

Tai buvo kas tokio naujo, ligi šiol niekur Amerikoje nematyto!

Virš 1,200 eksponatų—paskyrių knygų, laikraščių, lapelių pavadinimų; buvo išstatyti fotostatai (nuotraukos) pirmųjų lietuviškų knygų—Mažvydo, Daukšos ir kitų; nemažai čia stebėtojas matė 19-tame amžiuje išleistos religinės ir pasauliškės literatūros,—išleistos Lietuvoj, Prūsusoje, Anglijoj; daugybė pirmųjų Amerikos lietuvių leidinių, pasirodžiusių pabaigoje praeito ir pradžioje šio amžiaus; nemažai knygų ir laikraščių, išleistų Tarybų Lietuvoj. Vis tai mūsų kultūrinis turtas, vis tai rodyklė kelio, kuriuo teko eiti lietuviškam spausdintam žodžiui!...

Suvažiavimų dalyviai skirstėsi į namus pakilusiu ūpu, pasiryžę praveisti gyveniman padarytuosius nutarimus.

Neabejojame, kad jie tai atliks.

PRIE ROOSEVELTO KAPO

Amerikos Demokratinė Lietuvių Moterų, Lietuvių Literatūros Draugijos ir Demokratinė Lietuvių suvažiavimų komisija 1947 metų kovo 30 dieną uždėjo gyvų gėlių vainiką ant velionio Franklin Delano Roosevelto kapo Hyde Parke, N. Y. Iš kairės į dešinę: veteranas Povilas Venta, A. Gričiūnienė, kurios sūnus žuvo kare, ir D. M. Šolomskas.

Tai buvo pirmas gėlių vainikas ant Roosevelto kapo nuo Amerikos lietuvių. Šiuo savo

žygiu Amerikos demokratiniai lietuviai dar kartą išreiškė savo pagarbą toms idėjoms, už kurias taip energingai ir neatlaidžiai gyvas būdamas Rooseveltas kovojo ir kurios šiandien taip negailestingai yra Amerikos valdančiųjų klasių paneigiamos. Kartu su visais Amerikos pažangiaisiais žmonėmis dar kartą jie pasižadėjo darbuotis, kad, kaip pasakė Lincolnas, "žmonių vyriausybė, žmonių išrinkta ir žmonėms tarnauti paskirta nepranyktų nuo šios žemės."

L.L.D. ŠIANDIEN IR RYTOJ

(Iš Centralinio Komiteto pirmininko A. Bimbos Pranešimo Lietuvos Literatūros Draugijos Suvažiavimui 1947 metų kovo 29 d., Brooklyn, N. Y.)

DEVYNERIŲ METŲ AUDRINGASIS LAIKOTARPIS.

Paskutinis mūsų Draugijos suvažiavimas įvyko 1938 metų liepos mėnesį. Tai devynių metų laikotarpis iki šio suvažiavimo. Tai, palyginti, trumpas laikotarpis, prabėgęs žaibo greitumu, bet koks bausis ir audringas jis buvo! Visoje istorijoje nebuvo buvę tokio didelio ir iškąstingo, tiek gyvybėmis, tiek turtu, karo, kokį mes baigėme prieš du metus. Šį karą žmonija amžiais atmins, jo žaizdas skaudžiai jaus keliomis gentkartėmis.

Savo akimis matęs nors mažą Antrojo Pasaulinio Karo palikimą Europoje dalelę, drįstų sakyti, jog mums amerikiečiams, laimingai išbuvusiems už kelių tūkstančių mylių nuo mūsų, neįmanoma pilnai suprasti bei įvertinti, ką šis karas reiškė ir paliko. Tuomi, man atrodo, reikia dalinai išaiškinti gerokos Amerikos žmonių dalies susižavėjimą fašistinės reakcijos energingai vedama propaganda už naują karą. Tikiu, jog šiandien giliausiu praeiksmu žmonės žmonės atmetę visus naujo karo kurstytojus, jeigu jie būtų turėję "laimės" pergyventi nors vieną priešų lėktuvų užpuolimą nors ant vieno mūsų miesto. Juk apart to, kad keletas milijonų mūsų jaunimo buvo pašaukti po ginklų ir kad trejetas šimtų tūkstančių jų pasiliko amžinai ilsėtis tolimuose Azijos, Afrikos ir Europos laukuose bei plačių jūrų gelmėse, ekonominiai ši šalis gyveno negirdėta gerlaiki, tiesiog lobo ir tuko tuo tarpu, kai Europos miestai ir kaimai degė ir griuvo, kai ten ne tik kariai, bet ir civiliniai žmonės nuo hitlerininkų teroro, alkio, šalčio ir ligų krito kaip rudens vejutą dieną lapai nuo medžių. Be to, Europoje karo pabaigoje desėtkai milijonų žmonių atsirado be pastogės ir be duonos.

Argi sunku įsivaizduoti, ką tie Europos žmonės šiandien mano apie tuos amerikiečius, kurie taip drąsiai ir garsiai šneka apie ruošimąsi prie naujo karo?

Mes, politiniai susipratę žmonės, nebuvome

karo užklupti iš netyčių. Mes puikiai numatėme ateinančią audrą, nes mes žinojome, kad fašizmas reiškia karą ir mirtį. Savo suvažiavime 1938 metais mes pasakėme: *"Pažvelgus į pasaulinę situaciją, o ypatingai Europos, aiškiai matosi, kad fašistiniai agresoriai ruošiasi užkurti pasaulinį karą gaisrą."* Mūsų pranašystė išsipildė.

Mūsų Draugija nesigailėjo jokių pastangų ir jėgų pasaulinės demokratijos laimėjimui karo prieš fašizmą. Teisingai mes tuomi didžiujamės. Mes irgi prisidėjome prie sutriuškinimo fašizmo galybės ir išgelbėjimo žmonių iš fašistinės pavietrės.

Amerikos lietuvių masės suprato mūsų pastangas ir dar didesnėmis eilėmis glaudėsi prie mūsų Draugijos.

Visa širdimi mes šiandien remiame Jungtinių Tautų ir taiką mylinčių žmonių visam pasaulyje pastangas įsteigti ir išlaikyti pastovią taiką. Mes rėmėme ir remsiame kiekvieną Amerikos žmonių žygį sudrausti reakcinius naujo karo kurstytojus.

SENOJI TĖVYNĖ NUO SMETONIZMO PRIE SOCIALIZMO.

Per šį devynerių metų laikotarpį didžiulį, pamatinį pasikeitimą pergyveno mūsų senoji tėvynė Lietuva. Savo paskutiniame suvažiavime mes pasižadėjome *"visais galimais būdais remti Lietuvos liaudį jos kovoje už atstegimą demokratinės santvarkos, gelbėti jai visai nusikratyti Lietuvoje tautininkų partijos fašistinę diktatūrą."* Kaip žinome, Lietuvos liaudis ne tik nusikratė fašistinę smetonininkų diktatūrą, bet žengė dar vieną žingsnį toliau ir nusikratė visus išnaudotojus. 1940 metais Lietuva tapo tarybų socialistine respublika. Pirmu sykiu Lietuvos darbininkas ir žemės artojas tapo savo gyvenimo ir likimo viešpatai. Poeto žadžiais:

Ir kėlėsi gyventi darbo žmonių Respublika,
kėlėsi iš purvo paniekintas žmogus,

jis žengs petis į petį su dušimtmilijonine laisvų žmonių Respublikų Tarybų Sąjunga.

Žydi vėliavos raudonos lyg laukų aguonos—nebesugrįš į mūsų žemę juoda praeitis ir pasvyrę gluosniai džiūgesiu dainuoja, su daina džiaugsminga kyla mūs šalis.

—Pr. Ščepanavičius

(1940 m. Šviesos No. 4 "Kylanti žemė")

Išgirdę tąjį istorinį Lietuvos pasukimą į naująjį gyvenimą mūsų poeto žodžiais mes atsakėme:

Valio, Lietuva, naują rytą išvydus,
Numetus į šalį tamsybės skaras,
Tau saulės tiesos bešypsanti teka,
O sūnūs tavieji tuoj laimę atras!

Valio, Lietuva, lyg iš naujo atgimus,
Parodžiusi džiaugsmą, ryžtumo jausmus,
Sudraudusi valią siurbikų-skriaudėjų,
Atvėrusi urvus—gyvųjų grabus!

—St. Jasilionis

(1940 m. Šviesos No. 3, "Valio, Lietuva.")

Tik be galo liūdna, kad tuojau užliepsnojo išsilaisvinusios Lietuvos laukiose karas ir su-trukdė taip gražiai pradėtą naujojo gyvenimo kūrimo darbą. Karas Lietuvą bjauriai sužalo-

jo, baisiai sugriovė. Savo akimis mačiau jai karo padarytas žaizdas. Daug metų ims Lietuvos žmonėms tas žaizdas užsigydyti.

Visuose savo žygiuose už laisvę ir gražesnę gyvenimą Lietuvos liaudis visuomet rado mūsų Draugijoje, kaip ir visoje Amerikos demokratiinių lietuvių visuomenėje, nuosirdų draugą, ištikimą užjautėją. Nuo karo pradžios iki pačių paskutinių laikų mūsų Draugija buvo pačiam centre Amerikos lietuvių prakilniųjų pastangų padėt Lietuvos žmonėms pernešti karines kančias ir užsigydyti karo padarytas žaizdas. Tikėkite man, kad Lietuvos tarybinė vyriausybė ir Lietuvos liaudis aukštai vertina mūsų suteiktą paramą sunkiausiais laikais ir širdingai dėkuoja visiems, kurie kuomi nors prisidėjo prie tų garbingų pastangų.

Tikiu, jog džiugu jums bus išgirsti, kad Amerikos Lietuvių Literatūros Draugijos vardas garsiai skamba visoje Lietuvoje. Mūsų Draugijos išleistas knygas ir šiaip literatūrą (šviesa, brošiūras) yra skaitę tūkstančiai Lietuvos žmonių. Net ir smetoninio teroro laikais, pasirodo, mūsų knygos pasiekdavo Lietuvos šviesuomenę. Lietuvos liaudis su pamėgimu skaitydavo ir jomis gilindavo savo žinojimą. Taip, jog šiandien Lietuvoje nesutiks tokio inteligento, tokio apsišvietusio žmogaus, ku-

Lietuvių Literatūros Draugijos suvažiavime už stalo. Iš kairės į dešinę: Draugijos sekr. D. M. Solomskas, suvažiavimo sekretorius St. Jasilionis, suvažiavimo pirmininkas V. Paukštys, pirmininko pakeičininkas J. Lesevičius ir Draugijos pirmininkas A. Bimba.

ris nebūtų susipažinęs su mūsų Draugijos išleista literatūra bei nebūtų girdėjęs apie jos praktinius tikslus ir gražius darbus apšviestos ir kultūros dirvoje. Man lankantis Lietuvoje, daugybė jų prašė manęs parvežti jų visiems Draugijos nariams ir veikėjams šilčiausius sveikinimus ir geriausius linkėjimus.

Tiktai šiomis dienomis gavome laišką nuo Lietuvos Rašytojų Sąjungos, kuriame jie prašo prisijusti jiems karo metu mūsų išleistų knygų ir keletą paskutinių metų žurnalą *Šviesa*. Suprantama, jų prašymas su mielu noru buvo patenkintas.

Šiam suvažiavimui žymiausi Lietuvos rašytojai ir veikėjai prisijuntė karščiausius sveikinimus ir nuoširdžiausius linkėjimus pasisekimo visuose mūsų pasimojimuose.

Mūsų santykiai su Lietuvos žmonėmis visuomet buvo glaudūs ir šilti. Aišku, jog jie tokiais pasiliks ir ateityje. Mūsų kultūriniai saitai su Lietuva niekada nenutruks.

Mes jau seniai svajojame apie išleidimą Lietuvos istorijos. Deja, iki šiol tokia istorija, kuri atitiktų istorinei tiesai ir mūsų dvasiai, nebuvo parašyta. Visose klerikalų-fašistų viešpatavimo laikais išleistose Lietuvos istorijose nerasi nei istorinės tiesos, nei darbo žmogaus vaidmens. Šiuo tarpu, kaip teko patirti, Lietuvos Mokslų Akademija ruošia Lietuvos istoriją. Lauksime jos pasirodant!

Lietuvai pasiskelbus tarybine socialistine respublika, nors netiesioginiai, bet mūsų pastangomis buvo išleista knyga "Naujoji Lietuva Faktų ir Dokumentų Šviesoje." Karo metu išleidome net dvi Lietuvos autorių knygas apie Lietuvą, atseit: "Didysis Lietuvos Tautos Priešas" ir "Lietuva Ugnyje." O pereitų metų leidiniu išleidome "Prisikėlusią Lietuvą." Mūsų organe *Šviesoje*, kaip matote, plačiausiai bendradarbiauja Lietuvos žymiausi rašytojai, poetai, veikėjai. Vienintelis mums jiems atlyginimas, tai didelė, šilta broliška ačiū!

RYŠIAI SU PIETŲ AMERIKA.

Prieš keliolika metų mes jau buvom užmezgę gan plačius ryšius su Pietų Amerikos lietuviais. Jau net turėjome Draugijos kuopas Brazilijoje, Argentinoje ir Uruguajuje. Fašistinės reakcijos ir didžiojo karo audros tuosius ryšius staiga nukirto. Džiugu, kad dabar vėl, nors dar nelabai lengvai, galime susisiekti su

mūsų broliais ir seserimis tuose tolimuose kraštuose. Greitoje ateityje tikimės plačiau su jais susiršti ir tampriau bendradarbiauti. Didelė mums garbė turėti šiame suvažiavime Pietų Amerikos atstovą ypatoje Jono Jokubkos.

MŪSŲ SANTYKIAI SU KITOMIS ORGANIZACIJOMIS.

Mūsų santykiai su kitomis Amerikos lietuvių organizacijomis yra glaudūs ir draugiški. Su Lietuvių Darbininkų Suvienijimu sugyvename ir bendradarbiaujame labai gražiai. Taip pat su Lietuvių Meno Sąjunga. Visa eilė mūsų kuopų priklauso LMS. Tokių kuopų turėtų būti keleriopai daugiau.

Netenka jums nei aiškinti, jog Literatūros Draugija yra stipriausias ramstis mūsų demokratinės spaudos — Laisvės, Vilnės ir Liaudies Balso. Čia irgi santykiai remiasi draugišku bendradarbiavimu. Mūsų nariai, kuopos ir veikėjai nuoširdžiai remia minėtus laikraščius, o laikraščiai gražiai patarnauja, nušviesdami Draugijos tikslus ir veiklą. Tuos gerus santykius ateityje privalome dar daugiau sustiprinti, tai bendradarbiavimą dar aukščiau pakelti.

Keletas vietinių draugijų priklauso prie mūsų Draugijos nario teisėmis. Bet tiktai keletas. Reiktų pasidaruoti, kad tokių draugijų skaičius būtų keleriopai didesnis.

MŪSŲ DRAUGIJOS PASAULĖŽIŪRA.

Šioje vietoje aš noriu storai pabrėžti tą faktą, jog mūsų Draugija yra tikrai ir grynai nepartviška organizacija. Jos dursys visuomet buvo ir pasilieka plačiai atdaros kiekvienam doram lietuviui, kuris tiki kultūra ir apšvieta. Priimdami naujus narius, mes neklausiamo jų politinių pažiūrų bei religinių įsitikinimų. Tačiau, suprantama, tai toli gražu nereiškia, jog Literatūros Draugija, taip sakant, kabotų ore, iš aukšto žiūrėtų į Amerikos ir viso pasaulio žmonių ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo audras. Savo pasaulėžiūra mūsų Draugija priklauso Amerikos pažangiajai visuomenei. Ypatinai darbo žmonių reikalai ir jų pastangos pagerinti savo būklę visuomet buvo ir, aišku, pasiliks mūsų Draugijai arti prie širdies. Visas fašistines reakcines tendencijas Amerikos gyvenime mes atmetame ir prieš jas kovojame. Mes atmetame visokį rasinį, tautinį bei religinį šovinizmą. Mūsų Draugijos pama-

tinis tikslas yra savo narius ir abelnai Amerikos lietuvius padaryti tobulesniais žmonėmis, geresniais, protingesniais šios šalies piliečiais, pakeliant jų kultūrinį lygį, praplečiant jų susipratimą ir žinojimą.

Mes esame lietuviai, todėl, natūralu, mes rūpinamės lietuviybės išlaikymu. Noriu, tačiau, storai pabrėžti, kad mūsų Draugijos palaikoma ir ugdoma lietuviybė pasireiškia tiksliai pačiose gražiausiose, skaisčiausiose ir švariausiose formose. Ji negali būti šovininistinė lietuviybė. Ji paremta meile visų tautų ir rasijų žmonėms. Ji palaiko tvirtus saitus su šios šalies žmonių aukščiausiais troškimais ir prakiliausiomis aspiracijomis. Toji mūsų lietuviybė tiksliai pveda lietuviams tapti stipresniais, išmintingesniais ir veiklesniais šio didelio krašto piliečiais.

TECHNIŠKI SUNKUMAI.

Knygų, šviesos ir šiaip literatūros leidimo reikalais turime atskira dienotvarkyje punktą ir kalbėsime atskirai. Todėl šiame pranešime prie to neapsistosisime. Tik tiek galiu pabrėžti, jog paskutiniai keliais metais mūsų bėdos toje srityje pasidvigubino. Seniau turėdavome vargo tiksliai gauti raštų. Nebūdavo jokio vargo su išleidimu, atspausdinimu. Atsimenu net laikus, kai spaustuvės varžydavos ir net pykdavo, jeigu kurią pamiršdavome. Bet visu karo metu ir dabar negalima spaustuvių prisiprašyti. Nieko nebegalima laiku išleisti, viskas suvėluoja. Tai pareina, žinoma, iš stokos techninių jėgų mūsų spaustuvėse. Bet kiek tas erzina ir nervina mus, kurie stovime organizacijos pryšakyje ir norime narius nesuvilti, tai tik mums žinoma.

Lietuvių Literatūros Draugijos suvažiavimo dalyviai.

MŪSŲ MOTERŲ VEIKLA.

Būtinai reikia keliais žodžiais prisiminti apie mūsų moterų veiklą. Mūsų Centro Komiteto Moterų Komisija darbuojasi gražiai ir energingai. Reikia žinot, kad pasekmingas Demokratinų Moterų Suvažiavimas, kuris įvyko vakar, buvo sušauktas Draugijos Centralinio Komiteto sumanymu ir iniciatyva, ir skaitosi dalimi šio mūsų suvažiavimo. Čia noriu pabrėžti, kad visi mes ateityje turime daugiau dėmesio kreipti į mūsų moterų veiklą kuopose ir apskrityse. Lietuvių moterų traukimas į mūsų Draugiją bei organizavimas į moterų klubus privalo rūpėti mums visiems. Tikiu, jog po šio suvažiavimo moterų veikla sustiprės ir pagyvės.

Gaila, kad negalime šiame suvažiavime pasididžiuoti mūsų Draugijos pasiekimais organizavime ir švietime mūsų jaunimo, naujosios kartos žmonių. Nesakysiu, jog kada nors mes esame į tą reikala atkreipę daug ypatingo dėmesio. Kažin kaip mes nesurandame tinkamų formų laimėjimui čia gimusių ir augusių žmonių. Tiesa, mes turime keletą šimtų tokių narių, bet tai ir viskas. Tiems savo nariams nupirkame ir duodame angliškų knygų, dažnai už jas užmokėdami daugiau, negu jų duoklė. Mes patys išleisti jiems literatūros, kaip žinote, nepajėgiame. Tuomi reikalu mums reikėtų rimtai susirūpinti.

MŪSŲ DRAUGIJOS ATEITIS.

Draugai, mūsų Draugijai šiemet sukanka lygiai 32 metai. Daugelis mūsų priklausome jai nuo tos dienos, kai tik josios kuopa įsikūrė mūsų tuolaikinio gyvenimo kolonijoje. Tuomi kiekvienas mes, aš tikiu, džiaugiamės ir didžiuojamės. Didžiuojamės mes ir tuomi faktu, kad mūsų Draugija per visą savo gyvenimą neiškrypo iš savo vėžių, jokių audrų nebuvo išblokštę iš jos teisingo ir tiesaus kelio. Per tą laikotarpį Literatūros Draugija yra nuveikus milžiniškus apšvietos ir kultūros darbus. Juk nereikia aiškinti jums, jog ta literatūra, kurią mūsų Draugija išleido bėgiu 32 metų, tėra tik dalelė to, ką Draugija yra nudirbus. Sunku net įsivaizduoti, kiek šiandien Amerikoje tebūtų lietuvių demokratinio sąjūdžio ir demokratinės spaudos, jeigu ne mūsų Draugija. Aš visuomet manau, kad mūsų kuopos yra savo kolonijų demokratinės lietuvių visuomenės širdis ir siela.

Draugai, mūsų Draugijoje viešpatauja šilta, broliška vienybė. Visoje Draugijoje gražiai žydi susitarimas ir bendradarbiavimas. Tik vienoje kitoje kuopoje dar kysteli galvą asmeniškumai, beverčiai ginčai ir susipykimai. Bet jų labai mažai tepasitaiko. Ilgų metų bendrose apšvietos ir kultūros pastangose išmokome vienas kitą pagerbti, vienas kito darbą iniciškai įvertinti.

Draugijos vadovybėje, Centraliniam Komitete, susiklausymas ir bendradarbiavimas puikiausias. Nėra jokio varžymosi už pirmybę, už vadovybę, už vietas. Visi esame užsivertę visokiais judėjimo reikalais, todėl nė vienam iš mūsų netenka varžytis už naujas vietas bei pozicijas. Džiugu tokioje atmosferoje dirbantis ir rūpintis šios brangios organizacijos reikalais ir gerove.

Mūsų kelias tiesus ir teisingas. Mūsų tikslai ir idealai prakilnūs. Mes esame atlikę tikrai įspūdingus, didžius darbus. Šiandien mes esame sveikas, stiprus, veiklus, organizuotas lietuviškas kūnas. Bet kas toliau? Kokia mūsų Draugijos ateitis? Kokios mūsų perspektyvos?

Didžiudamiesi nuveiktais darbais, didžiudamiesi dabartine Draugijos padėtimi, nė valandėlei neįpralome užsimerkti nuo tikrovės. Amerikoje lietuvių bei ir lietuviškai knygai ateitis nėra labai skaiti. Kiekvienas mūsų žinome ir aplinkui save matome, kad smalsumo lietuviškai knygai skaityti šiandien jau daug mažiau, negu prieš porą dešėtkų metų. Reikia skaitytis su tuo faktu, kad mūsų veikla remiasi senąja karta—lietuviais, kurie čia pribuvę iš Lietuvos dar prieš Pirmąjį Pasaulinį Karą. Kiekvienas mūsų jau jaučiame ant savo pečių gana sunkią metų našą. Kasmet nemylimoji mirtis iš mūsų Draugijos eilių išrasi šimtus draugų. Senosios kartos eilės kasmet retėja ir ateityje kasmet smarkiau retės. Nuo šios liūdnos tikrovės nepabėgsime.

Tuo tarpu, kaip jau sakėta, su antrąja karta, su jaunimu mums susikalbėti gana sunku. Mūsų jaunimas jau pilnai "suamerikonėjęs." Tik palyginti maža jo dalelė tebevaldo saitos su senąja, su mūsų karta—priklauso mūsų organizacijose, skaito lietuvišką laikraštį bei knygą. Tai irgi neišvengiama ir visos pastangos praeityje sulaukyti mūsų jaunimą nuo "ištautėjimo" nedavė teigiamų rezultatų. Netikiu, kad šiam procesui bus galima pastoti kelias.

(Taša ant 72-ro pusl.)

MŪSŲ SANTYKIAI SU MOTERIMIS LIETUVOJ IR KITUOSE KRAŠTUOSE

(Iš Eva T. Mizerienės pranešimo Amerikos Demokratinčių Lietuvių Moterų suvažiavimui,
1947 m. kovo 28 d., Brooklyn, N. Y.)

„Kuriame pasaulio krašte lietuvio širdis beplakty,—gimtojoj Lietuvoj ar šiaurės Amerikos miestų dangoraižiuose, visur ji plaka savo krašto meile...“

Tai žodžiai Salomėjos Nėries,—tos taip mylimos mūsų poetės, didžiosios lietuvių tautos dukros. Šiais žodžiais ir pradėsime gvildinti klausimą palaikymo mūsų ryšių su lietuvišomis įvairiuose pasaulio kampuose.

Kas kitas mus taip tampriai jungia, jeigu ne lietuviybė ir gražioji lietuvių kalba? Tai mus jungia ir akstina palaikyti ryšius su lietuvišiais visam plačiajame pasaulyje, nekalbant jau apie lietuvių mūsų bei mūsų tėvų gimtinę Lietuvą.

Žinoma, mums, darbo žmonėms, neužtenka vien tautinės kilmės ryšio,—mes privalome suprasti ir savo klasės reikalus. Taigi, bendroji idėja taip pat mus jungia ir vienija.

Dauguma mūsų lietuvių atvyko šion šalin seniai ir jau išgyveno čia du, tris šyklus ilgai, negu Lietuvoje. Džiugu, tačiau, kad nemažai jų tebemoko savo vaikus lietuvių kalbos, lietuviškų tradicijų ir trokšta lietuviškos kultūros. Jie ilgisi savo gimtosios šalies. Gera dalis jų trokšta kada nors sugrįžti ten, bent trumpam laikui, ypatingai dabar, kai Lietuva yra laisva, gyvena be ponų—nebe tokia, kokią jie paliko.

Tuo būdu, negalima sakyti, kad vien tik mūsų idėjos arba vien tik kalba mus riša į bendrą sąjudį. Juk yra žmonių, kurie taip pat vadinasi lietuvišiais, bet ar su jais galima palaikyti bendrus ryšius? Ne, negalima, nes jiems nerūpi tikroji lietuviybė, jiems rūpi ponija ir palaikymas ponų luomo. Šiandien, kad atsiektų savo tikslą, jie nesidrovi griebtis išdaviškišiausią priemonių prieš Tarybų Lietuvą.

Atvažiuavę į kitą šalį, juk kiekvienas galėjo pritapti prie tos šalies liaudies organizacijų ir atsiskirti nuo savo tautos ir tautiečių. Bet jūs to nepadarėte. Jūs bandote palaikyti lietuviybę ir tai darydami tapote tos šalies, kurioj gyvenate, geresnėmis pilietėmis, nes liaudies

reikalai yra tie patys visam pasaulyje—tai yra kova dėl geresnio gyvenimo žmonijos daugumai.

LIETUVOS MOTERYS.

Džiugu mums šiandien kalbėti apie Tarybų Lietuvos moteris. Mūsų sesės ten jau laisvos—laisvos nuo Smetonų, nuo fašizmo, nuo ponų ir fabrikantų, nuo prispaudėjų ir išnaudotojų. Suprantama, po baisiojo karo, ten dar yra daug sunkumų ir jų bus iki Lietuvos žmonės atstatys tai, ką žvėriškas fašizmas išteriojo ir sunaikino. Svarbu, kad dabar Lietuvoj yra liaudies valdžia, kuri rūpinasi visų darbo žmonių būklės pagerinimu ir veda kraštą prie įkūrimo socializmo.

Skaitome pranešimuose, kad Lietuvos moterys laisvai dalyvauja rinkimuose ir kandidatuoja į Aukščiausiąją Tarybą—parlamentą—ir kitas svarbias vietas. Pagaliau ir lietuvi, valstietė bei darbininkė, turi lygią teisę kalbėti ir dalyvauti šalies reikalų tvarkyme, kaip lygios vertės asmuo!

Beveik kiekviena Amerikos lietuviė trokšta pamatyti savo gimtinę. Su laiku tai bus galima.

Gal neužilgo galėsime pasikviesti Lietuvos moteris atvykti delegacijomis į mūsų šalį, o mes, atsimokėdamos joms, siųsime delegacijas į Tarybų Lietuvą. Dabartiniu laiku mūsų organizacijos turėtų surasti priemones užmegimui ir palaikymui ryšių su mūsų sesėmis Lietuvoj. Turime įpareigoti mūsų Moterų Komitetą susižinoti, kaip mes galime tai padaryti. Gal mes galėtume padėti Lietuvos moterims įrengti vaikų darželius arba motinoms gimdymo kambarį kurioj nors ligoninėj? Tai būtų mūsų pagalba karo nunokiotam kraštui atstatyti ir drauge tvirtinimas mūsų ryšių su Lietuvos moterimis.

LIETUVĖS KITOSE ŠALYSE.

Šiame suvažiavime turime sveikinimų nuo lietuvių moterų iš Pietų Amerikos. Tik prieš kelias savaites iš Brazilijos atvyko Jonas Jokubka ir jis mums papasakojo daug įdomių da-

lykų apie Brazilijoje gyvenančių lietuvių būklę. Vargsta ten vyrai darbininkai, bet dar daugiau vargsta mūsų sesės moterys. Mūsų gyvenimas čia kol kas lengvesnis ir todėl mes privalome užmegsti su jomis kuotampriausius ryšius. Mes galime pasiųsti joms mūsų literatūros, dažnai susirašinėti su jomis, pasikeičiant mintimi dėl mūsų bendrų reikalų. Draugės Brazilijoje labai įdomaujasi mūsų veikimu, mūsų organizacijomis, spauda ir bendru gyvenimu. Nepamirškime jų!

Turime draugių, neseniai atvykusių iš Argentinos. Iš jų tą patį girdime. Užmegskime

ir palaikykime glaudesnius ryšius su argentinietėmis, su urugvajietėmis ir kitų kraštų lietuvių, kur tik jų randasi.

Kanados draugės geografiškai mums visai artimos, deja, neužtektinai iki šiol su jomis esame organizaciniai susirišusios. Kodėl, pavyzdžiui, nors retkarčiais negalėtumėm pasiųsti vienos-kitos draugės su prakalbomis į Kanadą, arba dalyvauti kanadiečių šaskridžiuose? Kodėl negalėtų to paties padaryti draugės kanadietės, atvykstant dažniau pas mus? Čia, mano manymu, nieks daugiau nenokia, kaip tik mūsų neatbaidumas.

Daugiau tam reikalui dėmesio!

Amerikos Lietuvių Moterų suvažiavimas 1947 metų kovo 28 d., Brooklyn, N. Y.

DIDŽIOJI LIETUVIŠKŲ KNYGŲ PARODA

JONAS KASKAITIS

Neseniai praūžė Bruklinė didieji mūsų demokratiniai suvažiavimai, su tais visokiais įdomiais pamarginimais. Vienas tokių pamarginimų ir buvo lietuviškų knygų paroda.

Koks tai puikus buvo dalykas! Kaip rūpestingai, kaip kruopščiai, kaip meniškai prirengtas! Kiek čia įdėta daugmeningo darbo! Atrankiota, surūšiuota, sudėstyta, sukabinėta knygos, knygelės, brošiūros, laikraščiai, žurnalai, proklamacijos, lapeliai... Skoningai, meniškai, artistišškai išpuoštos sienos, iškabinėtos sieksniniais spalvotais plakatais, skyriams paaiškinti ir pažymėti.

Paroda ėjo Lietuvių Piliiečių Kliube, išgarsėjusioj Union avenėj, kampas Stagg gatvės,—viršutinėj, didžiojoj salėj.

Pribuvęs į Lietuvių Literatūros Draugijos Suvažiavimą, šeštadienio rytą, kovo mėn. 29 d., tuoj pat pirmą užbėgau knygų parodos pažiūrėti. Bet salės būta užrakintos, tai tik po to suvažiavimo parodą pamačiau, to pačio šeštadienio vakarą.

Įžengiau salėn—“ir sustojau užžavėtas”... Akys skubiai ir godžiai perbėgo per visą tą mūsų kultūros panoramą. Visos sienos nukabinėtos, nusagstytos lietuvių literatūros pa-

Knygų parodoje. Kairiajame šone stovi detroitietis A. Gotautas (užpakalyje), L.L.D. sekr. D. M. Solomskas ir Konstancija Abekienė. Dešiniajame šone stovi bruklinietis F. Reinhardt.

Knygų parodoje. Žymus lietuvių veikėjas Jonas Karsonas atkreipia dėmesį Jono Jokubkos, braziliečio, į gražų Tarybų Lietuvoje išleistų knygų bei laikraščių vaizdą.

vyzdžiais. Paliai sienas ilgi stalai, nukloti knygų knygomis. Per vidurį salės, iš daugybės ilgų stalų susstatytas didžiulis stalas, tirštai priklotas knygų, knygelių, brošiūrėlių... Salė apypilnė žiūrėtojų. Daugelis jų—suvažinimų dalyviai ir jų draugai.

Iš kur čia dabar ir pradėt? Nagi pradėsiu nuo pat durų, paliai dešinę sieną. Išilgai visos sienos ilgi stalai, tirštai nukrauti lietuviškos minties kūriniais. Ir visa ta manta rūpestingai apdengta standaus perregimo celofano marškomis. Pritvirtinta vinelėmis. Kaip po stiklu,—minkštu, lanksčiu, gludžiu stiklu, kad nepridulkėtų knygos, kad jų nečiupinėtum, neimliotum, nekraustytum...

Na ir tik spėk sveikas akim lakstyt po knygų eiles, skatinėt jų vardus, antgalvius, laidos

metus ir vietas, grabaliot bent po kelias puslapio eileles

Kiek tik buvo galima, parodos rengėjai prikliausiai surūšioavo visą tą lobį. Čia išstatyti Amerikoje eję laikraščiai ir žurnalai, nuo pat jų pradžios. Ten sugrupuotos Amerikoje spausdintos lietuviškos knygos ir knygelės, sugrupuotos chronologiškai, taipgi ir pagal savo turinį bei žanrą: kur pasakos, kur apysakos, eilės, kur dramos, komedijos, pjesės, kur mokslinio turinio knygos.

Čia jau daugumo mūsų žinomi Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugijos leidiniai. Čia "Laisvės," čia "Vilnės" išleistos knygos. Ten kadaise gyvavusios Tėvynės Mylėtojų Draugijos leidiniai. Ten vėl kitų Amerikos lietuviškų laikraščių išleistosios knygos ir brošiūros — "Draugo," "Vienybės Lietuv-

ninkų" — "Vienybės," "Keleivio," "Garso," "Lietuvos," "Kovos," "Naujosios Gdynės," "Darbininko," "Saulės," "Žvaigždės"... O ten užsieniuse spausdinti dar prieš 1905 metus laikraščiai ir jų priedai. Paskui—po spaudos grąžinimo laikraščiai įvairiais periodais ir tų laikų knygos ir knygelės, Smetonos laikų laikraščiai ir knygos, Lietuvos T. S. Respublikos tūli laikraščiai ir knygos.

Yra ir net labai senovinių, retai užeinamų leidinių: Kazaniaus universiteto išleistas, regis 1861 m. lietuviškos Juškevičiaus surankiotos dainos, daugelis Juozapo Zavadskio Vilniuje senų leidinių, daugelis Tilžėje išleistų knygelių, Škotijos išėjusių "Rankpelnio" ir "Darbininkų Balso" Lizdeikos leidinių.

Ties kai kuriais eksponatais sustoji ilgiau, atsimeni kai ką skaitęs kadaise, net anais žaliais jaunatvės metais—ir kokia ilga atminimų gija pereina tau per įkaitintą vaizduotę!... Net paširdžiais knikteli!

Štai anam didžiojo vidurinio stalo gale, raudonais nublukusiais popieriniais viršeliais, nebyliai prabyla į mane šventimiko "Smertis." Dievuliau, kokią audrėlę man sukėlė toji knygelė, kai aš ją perskaičiau, regis, 1898 metais, trečiojo Mintaujos (Jelgavos) gimnazijos klasė. "Apsiapiervojęs" būt kunigėliu, pajutau pirmąjį didelį smūgį į jaunutės sąžinės gilmeną! Tai tokių esama kunigų... "druska žemės," "dūšių ganytojai"... Ilgai aš tuomet, kaip ūkuose, vaikštinėjau, nekaltų abejonių būtinamas, gal 13 metų labai maldingas berniukas...

Gi štai beveik greičiu suguldyta ir kita anais metais man akeles praverusi knygelė: "Genių Dėdė," lengvutis paaiškinimas, "kas iš ko gyvena"... Štai čia pat "Krumplių Jonas," pasaulio lygybės ieškotojas, socialistas agitatorius. Šitokios knygelės "pajudino žemę," išjudino man jaunutę klasinę sąmonę. O va ir anoji iš ungarių kalbos sutrumpintai versta Maurikio Jokai knyga: "Pajudinkim, vyrai, žemę!" Irgi, pamenu, iki ašarų jaudino jautraus bernaičio patriotinę sąmonę...

Lyg tyčia, čia pat paklota dar keletas anuomet skaitytų-išskaitytų-perskaitintų knygelės: "Iš kur kyla melai" kun. Dembskio, "Tikri ir netikri šventieji" J. Šliupo. Vis tai dar žemesnėse gimnazijos klasėse išstudijuotos knygelės... Ir kaip man malonu buvo jas čia

pamatyt, akim paglamonėt—ir prisimint žaliuosius brendimo metelius...

Kaip ant tų nebūčių, ant to paties didžiojo stalo, atokiau nuo ano galo, kėpso išdriakyta, senutė, apšerpėjusi "Kanticzka"... Gal ir visai tokia pat, iš kurios, vaikas būdamas, net visas apgeibęs šventabylvais ūkais, giedodavau su namiškiais "karunkas," "mūkas Jezuso Christuso," himnus "švenčiausiajai panelei," Adomo ir Jevos bėdas... "eik, Adomai, iš rojaus, pažink procią artojaus..." Apie "peklą," apie "žyščius," apie visokius "cūdus ir prajovus," apie pasipūtėlį turtuolį ir jo brolį lozorių, apie artojų patroną Zidorių... Giesmynas (kantiečka) papuošta velniukų, kipšiukų, aniuoliukų ir kitokių dangaus ir pragaros karalystės piliečių paveikslukais, rupiai atmuštais ant storo, šiurkštaus, šlakuoto popieriaus puslapių.

Tai tokiuo dvasišku penu prisiėjo mums misti nuo pat mažų dienelių...

Štai komedijų, dramų, pjesių—teatrinų kūrinėlių skyrius. "Amerika pirtyje," — Lietuvoje ji tapo vienu kitur suvaidinta dar ir prieš spaudos grąžinimo metus. "Velnias spąstuose"—irgi panašiai. Žemaitės "Valsčiaus sūdas," Mintaujos gimnazistų grupelės slapta suvaidintas an vienos mokinių "kvatieros": lošė Balys Sruoga, jo broliai Juozas ir Adolfas, Antanas Didžiulis, regis, ir Juozas Avižonins, velionio Dr. Petro Avižonio brolis.

"Kaminkrėtis ir Malūnininkas," 1906 m. porą kartų vaidintas Bruklina. Šauniai figūravo L. Ereminas, Jonas Kidolius, Kancierūtė, Bukšnaitis, Juozas Šukys, Juozas Grynius... Ir dabar dar atmenu Kancierūtės ir Kidoliaus skardžius duetus—soprano ir tenoro balsais, storą Eremino (malūnininko) bosą...

"Vienas iš mūsų turi apsig vesti" irgi anuomet sudrožė brukliniškiai vaidilos mėgėjai. Ant didžiojo stalo visa eilė iškloti tokių teatrinų knygių ir malonu daug kas atsiminti, bežiūrinėjant tą istorinį lobį.

Štai keletas Vargšo (Laucevičiaus) dramų. "Audra Giedroje" buvo suvaidinta Niūvarke, Jurginėj svetainėj, rodos 1912 ar 13 metais. Žemkalnio "Blinda—svieto lygintojas arba žemaičių razbaininkas"—irgi tuo patim laikotapiu tam pačiam mieste vaidinta...

Tarp išskabinėtų ant sienos laikraščių ir knygelių štai į jus prabyla "Dilgėlės," juokų ir satyros žurnalas, gyvavęs apie 1906 metus.

Čia "Šakė," čia "Tarka," irgi anumečiai satyros žurnaliukai, kartkartėmis mano skaitinėti ir šį tą primenantį. "Kovos" bent keli numeriai, įdomūs, atmintini iš anų audringų laikų apie 1905 metų revoliucinį sąjūdį. J. O. Širvydo redaguoti—mano parapijiečio ir buvusio gero draugo. Ir štai paradoksas: "Vienybė Lietuvniukų" truputį vėlesnių laikų, apie 1907, 8, 9 metus. Redagavo tas pats J. O. Širvydas, atsimitęs nuo socialistų "Kovos." Anuomet ilgainiai toji peripetija man nebuvo aiški, nes išbuvau ketvertą metų Teksuose universitete, beveik visai atsiskykęs nuo lietuviškų verpetų. Ilgainiui susiorientavau, ir čia daug padėjo jaunutė "Laisvė," Bostono laikų. Kaip įdomu, visa tai atsiminus. Regis, memuarus galėtum parašyti...

Ant kitos sienos, kitam salės šone, irgi daugybė įdomybių. Vienoj vietoj, įsižiūrėjęs, ra-

dau prikaltus bent kelis atsišaukimus, proklamacijas, matytas ir dalytas Lietuvoj apie 1903, 4 metus. "Kas turi ausis, teklauso!" įtikinčiai byloja viena tokia proklamacija. Kiek atsimimų apie ją Lietuvoj, iš verdančių prieš carizmą kovingų laikų!

Štai ir "Vilniaus žinios," pirminiai 1905 m. numeriai, Petro Vileišio laikais. "Lietuvos ūkininkas," "Viltis," "Draugija," "Aušrinė," "Lietuvos Bitininkas," "Rygos Garsas": vis ankstyvieji tos atgaautos spaudos leidiniai. O štai sugrupuoti ir užsieniniai laikraščių leidiniai, dar pirma spaudos atgavimo: "Ūkininkas," "Naujienos," "Aušra," "Varpas," "Tėvynės Sargas," "Darbininkų Balsas," slapta gaunami ir gaudomi anais metais laikraščiai. Ir dar keli Tilžėje išėję spaudiniai, atmintinos Otto von Mauderode leidyklos. O gi va ir "Nauja lietuviška ceitunga"... Kuriozas!

Lietuviškų knygų parodoje.

Pilna apie "ciesoriaus" malonybes, pilna voikiškų barbarizmų, kad tau net ausį raižo!

Man bėgant Amerikon ir apsisitojus Tilžėj porai savačių, teko susipažinti su ta nelemąja vokietinimo "ceitunga." Tai ir dabar, pamąsis ant sienos "Naują lietuvišką ceitunga," prisiminė anie klastingos kaizerinės politikos laikai.

Ant ilgo stalo paliai sieną apščiai prikloti visokių Lietuvoj išleistų knygų, dar Kazio Griniaus ir Antano Smetonos laikų,—knygų ir žurnalų. Daug visokių kalbų sukėlė "keturi vėjai," "Trečias Frontas," "Kuntaplis," kur savo literatūrinius gabumus pradėjo rodyti tūli dabartiniai Tarybinės Lietuvos rašytojai ir poetai. Štai P. Cvirkos "Žemė maitintoja," sklandžios knygos pavidale. O ji taip sėkmingai, taip įspūdingai perėjo per "Laisvės" špaltus! Štai jo ir "Frank Kruk," pusėtinai riesta knyga. Dabar ji išnešioja šaržo, šaižios satyros ir kandaus jūmoro grūdus po "Laisvės" kolonas ir sukelia skaitytojams daug nusistebėjimo ir mišrių emocijų...

Bežiūrindams, susiėjau daugelį tokių pačių, kaip ir aš, stebėtojų. Tik trumpais sakiniais prasitarę, negaišinam laiko ir stengiamės nors paviršium viską apregėti.

—Tai daug gražaus darbo čia pridėta,—tauri vienam brukliniškiam draugui:—taip rūpestingai ir sumaniai visa ką išdėstyti, išdailinti...

—O, taip, darbo buvo. Aš irgi prisidėjau, kaip daillidė. Bent keli mes stropiai čia darbavomės.

—O tie gražūs paaiškinimai, parašai, tas sieksninis gale salės viršum durų spalvotas plakatas, be abejo, tai darbas Roberto Feiferio.

—Taip, tai jo darbas. Jis daug pasidarbavo.

—Aš jį labai aukštai įkainuoju ir vertinu, gerbiu. Jis toks gabus, jaunas, gyvas, energingas. Kaip gera, kad mes turim tokių menininkų.

Išeidamas iš salės, apžiūrėjau paminklingą koloną prie durų. Tai pati centrinė parodos įdomybė. Ji demonstruoja mums pačią pirmutinę spausdintą lietuvišką knygą. Tai garsusis Martyno Mažvydo "Katekizmas," labai būdingai pavadintas: "Catechismusa prasty sza-

dei, makslas skaitima raschta yr giesmes del kriksczianistes bei del berneliu iaunų nauieys sugulditas." Gotiškėmis raidėmis atspausdintas, fotostatiškai atmuštas tos atmintinos knygos viršelį, pirmas puslapis ir dar kelios vietos. Visa tai išstatyta aplink ketvirtuotą koloną, skoningai padarytą ir išbaigtą. Atrodo lyg koks paminklas. Tai ir yra paminklas, 400 metų sukaktis, nes "Katekizmas" pasirodė 1547 metų pradžioje, maždaug už 100 metų po Vytauto laikų. Tai giloka senovė į mus prabyla. Įdomu ir pagarbu.

Nusipirkau keletą to "Katekizmo" sukaikties proga išleistų atvirėlių ir su lengva širdžia išėjau.

Rytdieną, po Dem. Lietuvių Suvažiavimo, dar kartą gerai valandai užbėgau į parodą ir dar kartą visą ją apžiūrėjau, kad giliau visa tai įsmegtų sąmonėn. Šita mūsų knygų paroda—svarbus etapas mūsų tautiniam kultūriniam judėjime. Ir būdinga, kad galimybė jai sudarė pažangioji Amerikos lietuvių visuomenės dalis. Didelis tai nuopelnas!

1946 metų lapkričio 5 dieną Vilniuje L. T. S. R. Mokslų Akademijos rūmose įvyko spalio revoliucijos 29 metinis minėjimas ir literatūros vakaras. Po vakaro grupelė rašytojų ir žurnalistų buvo įlektos Amerikos lietuvių dovanos—amžinosios aukšniš plunksnos.

Nuotraukoje (stovi iš dešinės į kairę): L. T. S. R. Užsienio Reikalų Ministras P. Rotomskis, už jo (nesimato) Lietuvos Mokslų Akademijos Bibliotekos vedėjas J. Jurginis ir rašytoja J. Korsakienė, sėdi (iš dešinės į kairę): J. Baltušis, R. Šarmaitis, J. Paleckis, V. Valsiūnienė ir kiti.

PAUPIU

Upē. Pienēs. Šieno kaugēs.
Šienpioviai, keliu einā.
Ir širdis, kaip vaikas, džiaugias
Vēl pažįstama daina...

Beržas dairos, koks klājūnas
Parbrenda laukų barais.
Ant kalvos tas pats malūnas
Moja man linksmai sparnais.

Sveikas, berže! Sveikas, lauke!
Sveika, sese, geltonplauke
Ir trobele mūs sena...

Grįžta paukščiāi iš kelionēs—
Ir gūžton gimtojon žmonēs,—
Tai priimkit ir mane.

E. Miežēlaitis.

LOPŠINĒ

Mik, vaikeli mažas... Mik, užmik, mažyti.
Jokio žiburēlio niekur nematyti...

Graudžiai verkia vējas. Girgžda sniegas. Šalta.
Vidury kekelio sniego pusnys baltos...

Kaip išbrīsim mudu gilų baltā sniegā?
Kur šīnakt nueisim? Koks bus mūsu miegas?

Gal surasim gerā pamiškēj pirkeļē?
Gal užmīgsim, mielas, pagal eglē žaliā?

Neturi tēvelio, kurs tave mylējo—
Bus patēvis tavo šaltas, piktas vējas.

Išvedē tēvelj vokiečiai pas tvorā
Ir anksti rytelj po beržais pakorē.

Mielas mažulyti, geras geltonplauki,
Auki sniego pūgoj, šaltam vējuj auki.

Mik, mažyti mano... Greit, sūneli, greitai
Teks laisvam j kaimā gimtājį pareiti...

Jokio žiburēlio niekur nematyti...
Mik, vaikeli mano... Mik, užmik, mažyti...

E. Miežēlaitis.

JAUNATVEI

Tuoj lapkritys geltonā savo skarā
Ant lysvių atžydėjusių užties,—
Tegul pasaulis maudosi ir šnera
Platybėj rudenėjiančios buities.

Aptingusiais sparnais ilgiau kas dieną
Plasnoja baltos ūkanos laukuos,
Kas nakt blyškiau sidabras mėnesienų
Srovena žemēn iš miglos pilkos.

Bet mano širdyje laku ir giedra,
Ir man dažnai sapnuojasi nakčia
Greiti šešēliai skrendančių žuvėdrų
Ir aidas žirgo, lekiančio risčia.

Lynoja. Per kalnus ir drėgnā smēlj
Skubu į miestā. Kiek jaunų veidų!
Ir aš savy nē vieno debesēlio,
Nē vieno sauso lapo nerandu.

Nors vējas dvelkia rudeniui, bet gatvė
Pavasariško klegesio pilna.
Aš sveikinu tave, džiugi jaunatve,
Senų dienų žalioji pamaina!

A. Churginas.

KLAIPĖDOJE

Tai ne gintarus jūra pabērē
Ir ne deimantai saulēn sužiūro,—
Tai sujojom pagirdyti bērius
Kuršių mariose, Dangėj ir Jūroį.

Sveika, Klaipėda! Mylimas uoste!
Stoviu vėl prieš tave be kepurės...
Jei ne aš,—kas tau ašaras šluostys,
Kas sušildys širdim tavo mūrus.

Spindi bonios, iškeltos žemaičio.
Kuršio luotas ant Nemuno supas.
Krantas gintaru žēri be skaičiaus,
Ir šermukšnis sukramtē sau lūpas.

Sveika, Klaipėda! Nieks nebevirkdys
Nei tavęs, nei žemaičio, nei kuršio.
Žodžiai valios kietos visur girdis:
Mes tave dar gražesnē sukursim!

Danas Pumpuitis.

JĮ GARBINGAI ATMINĖ

ST. JASILIONIS.

Lietuvių Meno Sąjungos suvažiavimas, įvykęs 1946 m. spalio 21-27 d. mieste Chicago, Ill., prisiminė vieną žymųjį meno dirvoje veikėją — *Bronių Vargšą-Laucevičių*. Bronius Vargšas, miręs 1916 metais, yra palaidotas Lietuvių Tautiškoje Kapinėse. Jo kapas atžymėtas kukliu antkapio „nuo draugų.“

Spalio 27 d. rytas nusišvietė pilnu gražumu. Į kapines tapo atgabentas LMS Suvažiavimo nupirktas didelis baltų gėlių vainikas. Jis padėtas prie Br. Vargšo antkapio. Automobilais atvažiavo gražūs būrys publikos. Kas kur ešes ir kur besižvalges, atėjo pas Br. Vargšo kapą, kad išgirsti tas pagerbimo ceremonijas tam buvusiam veikėjui.

Jonas E. Gužas pasakė trumpą kalbą apie Br. Vargšo nuopelnus lietuvių liaudžiai. Katriona Petrikienė priminė jį kaip dramų ir apysakų rašytoją, ir paskaitė fragmentą iš jo kūrinėlio „Gražybė.“ O man teko paskaityti specialiai tam prisiminimui parašytą eilėraštį.

Ar daug lietuvių beprisimena Br. Vargšą ir jo darbus? Praeitį, kurią gaubia keli dešimtmečiai, prisimenama vis mažesnio skaičiaus žmonių. Paties Br. Vargšo amžininkai retėja, — jie vienas po kitam kas metai nukeliauja į tą pačią prieglobstį, kur ir Vargšas randasi.

Vargšo dramos retai kur bevaidinamos. O buvo jos vaidintos beveik visur, kur tik radosi lietuvių vaidintojų rateliai. Jos buvo gana populiarios. Jos kėlė žiūrėtojų nuotaiką, jos skatino juos kovon už savo teises, kovon prieš skriaudas, iš pelkių — į aukštumas.

Dr. A. Petrikos parašyta Broniaus Vargšo-Laucevičiaus monografija, išleista dienraščio „Vilnius“, suteikia mums plačių žinių apie tą atmintiną asmenį. Iš monografijos mes sužinome, kaip tas atmintinas asmuo, ligos, prispaustas, degė noru dirbti, kurti, — ir dirbo. Jis patsai sakė, jog nuogoji gyvenimo teisybė žadina ir erzina nervus. Jis sakė, jog „esti mintutės, kuomet aš norėčiau beveik visa gerkle rėkti, suplėšyt krūtines ir nuimt maskas tų žmonių, kurie meluoja, apgaudinėja, persekioja tave, ir kai tu nusilpnėjį, galop — spaužia ant tavęs...“

Buvę neva draugai, — draugai tol, kol tu sveikas ir padedi jiems linksminintis, — „užmiršta“ tave greit. Ir apie tokius draugus sakė Vargšas: „Matau juos visus dabar, kaip ant delno, matau juos visus kiaurai ir iš dalies džiaugiuosi. Juk 'mokslas pinigą kaštuoja,' sako patarlė, o gyvenime pergyvent, viską ant savo kailio perjausti, juk tai neįkainuojama medžiaga, ir jei pagyvensiu, pasistengsiu, kiek mano sugabumai leis, ją sunaudoti; pasistengsiu jų purvinus, šaltus ir pusiau numirusius jausmus atgaivinti ir pasakyti, jog 'apsirinka žmonės, geisdami savo mirusiąją sielą apnuodyti savo artimo sielą.'“

Br. Vargšas buvo ne tik dramų ir apysakų rašytojas. Jis labai daug dirbo teatro menui — vaidybai. Jis režisierio scenos veikalus, jis tapė dekoracijas, jis aiškino meno prasmę ne tik mėgėjams vaidylos, bet ir plačiai publikai. Jis redagavo (beveik pats vienas prirašydamas) teatro menui pašvęstą žurnalą „Veidrodį,“ jis dėstė tą supratimą, kad žmogus nuilsęs vienodumo migloje, gali surasti vienintėlę vietą sielos poilsui — teatrą.

Gyvenimo valandos yra brangios. Gaila, kai jas praleidi veltui. Vaidelyje „Nukritusi žvaigždė,“ Br. Vargšas sako:

„Suplojai rankomis, mirktelėjai akimis ir tai jau niekadus nebesugrįš.“

„Šalta darosi, kuomet matai krintančią žvaigždę, — šaltas prakaitas ištryška ant kaktos, kuomet suprantai, kad ji jau ant amžių praeiu.“

„Juk ir gyvenimas, lyginai, kaip toji žvaigždė, sužiba ir... nukrinta — pražūva. Greitai ir atminimų juosta užgesta, ir gyvybė nebesugrįš niekadus...“

„Brangios turi būti valandos, naudingai turi būti suvartotos į amžiną einas laikas, idant šviesioji juosta, nukritus žvaigždei, ilgiau šviestų padangėj.“

Atminimų juosta apie Br. Vargšą dar nėra užgesusi. Ir ji negreit užges. Praėjo 30 metų kaip Br. Vargšo neturime, bet jam lenktyniuojančių pavaduotojų, toje dirvoje, kurioje jis dirbo, nesusilaukėme. O jie lauktini!

PRIE BRONIAUS VARGŠO KAPO

(Uždedant L.M.S. Suvažiavimo vainiką.)

I.

Čia klesti, žydi puikios gėlės,
Čia skraido margos plaštakėlės,
Čia dvelkia vėjas, medžiai šlama,
Vaikai ateina čia pas mamą,—
Bet džiaugsmo jausmas čia nekyla,
Čia viskas mena amžių tylą...

Keliu gyvenimo kas ėjo,
Didžiais darbais pasižymėjo,
Kas laimė sau svajojo, tvėrė,
Ir džiaugsmo taurę ėmęs—gėrė,
Ir ugdė puikų meilės diegą,—
Čia amžinu miegu jau miega.

Mirties palaužtas draugas tapo...
Gali tu verkti prie jo kapo,
Bet neatverski, nors kasdieną
Išliesi ašarą ne vieną.

Negrįš jisai, nors tu kremtiesi,
Nors klaną ašarų išliesi...

II.

Šiandieną čia draugų vainikas
Ant draugo kapo atgabentas,
Teprimena visiems, kad jojo
Ne veltui žemėje gyventa,—
Kad tai, ką jis gyvendams sėjo,
Graziais žiedais jau sužydėjo.

Tik darbas atmintį palieka,
Juo džiaugias tie, kurie gyvena,
Ir bendrą darbą, bendrą siekį
Kasdieną mums minte vis mena.
Už draugo darbą, jojo ryžtą,
Mūs dėkingumas jam tegrįžta!

Darbai draugužio ir jo kapas
Teprimena tą dėsni vieną,
Kad bendro darbo žygis neša
Skaidresnę auštančiąją dieną,—
Kad laimė tik už kovų kelio,
Ir vien darbai tik ūpą kelia!

St. Jasilionis.

Chicago. 1946. X. 27.

Lietuvių Meno Sąjungos suvažiavimo delegacija prie Broniaus Vargšo kapo.

LIETUVIŲ TAUTOS KULTŪROS PAMINKLAS

J. PETRAITIS.

Tylus rudens vakaras. Aplink toli girdisi iškilmingas Pažaislio vienuolyno varpų skambesys. Jis skrenda po aplinkinius kaimus, gaudžiai aidi neapgyventuose pušynuose, drauge su vėju lekia po suartus rudens laukus.

Savo grožiu Pažaislio vienuolynas yra nepaprastas Lietuvos senovės paminklas. Jo baltosios, baroko stiliaus sienos didingai iškyla ties melynųjų Nemuno. Vienuolyną supa didelis pušynas. Nuo bažnyčios varpinės kaip ant delno matyti Kauno pramonės priemiestis — Petrašiūnai, o už Petrašiūnų, miglotų kalnų rato supimas—Kaunas.

Pažaislio vienuolynas ir bažnyčia turi įdomią istoriją.

Vienuolyną 1664 metais pradėjo statyti Lietuvos Didžiojo kunigaikščio kancleris Kristupas Pacas. Jis, būdamas vienas turtingiausiųjų ano meto žmonių, labai domėjosi daile, ilgą laiką gyveno Perudžijoje, kur susipažino su italų vienuolyno asketo kamandulų gyvenimu bei buitimi. Kamandulų vienuolių gyvenimo būdas atitiko tuometinei kanclerio puolusiai nuotakai (anot padavimų, jis šį vienuolyną pastatė, norėdamas išpirkti savo didžiąsias nuodėmes), ir Kristupas Pacas išleido įsakymą, kad gražiausioje jo žemių vietovėje būtų pastatyta šventovė ir vienuolynas, kurie atitiktų jo turtams ir įžymybei.

Pradžioje šventovė buvo statoma medinė. Vėliau ją naujai perstatė. Vidinė jos dalis buvo įsakyta padaryti iš marmuro, atvežamo iš Krokuvos atskiromis šlifuotomis plytomis. Žymusis architektas, Venecijos vienuolis Liudovikas Fredo ilgą laiką dirbo apiformindamas bažnyčią bei vienuolyną. Statyba truko dešimtis metų. Liudovikas Fredo, nebaigęs savo darbo taip ir mirė svetimojoje šalyje ir buvo palaidotas prie vienuolyno sienos. Šventovės vidinius gipso papuošimus bei stovyklas sukūrė grupė Lombardo menininkų, vadovaujama Džiovano Merli, kurio parašą iki šiol galima surasti presbiterijaus išpailtytose lubose. Apiforminant šventovės vidų pasidarbavo žinomas Lietuvoje Neopolio menininkas Deibenas, kurio darbus taip pat galima sutikti karaliaus Kazimiero koplyčioje Vilniaus katedroje ir

kitose Lietuvos sostinės bažnyčiose. Vienuolyne išliko Florencijos dailininko Mykolo Anželiko Palonio ir Venecijos dailininko Ferdinando Gracijos kūriniai.

Baigus puošiamuosius bei statybinius darbus, Pažaislio vienuolynas XVIII šimtmečio pradžioje buvo pats gražiausias vienuolynas ne tik visoje Lietuvoje, bet ir Lenkijoje. Visos jo vidinės bei išorinės dalys nepaprastai harmoniškai suderintos, sienos ištiesingai dengtos marmuru. Daugybė freskų, gipso stovylių, religinio turinio paveikslų padaro nepaprastą įspūdį.

Iki šiol išlikusios vienuolyno kronikos pasakoja, kad iš viso krašto čia sueidavo maldininkai, norėjusieji pasigrožėti išgarsėjusiomis Pažaislio vienuolyno įdomybėmis.

Vienuolynas savo amžiuje pergyveno daug istorinių įvykių bei nelaimių. 1812 metais jis buvo apiplėštas bėgusiųjų iš Maskvos Napoleono armijos likučių. Tuo metu žuvo nemaža vertybių, tame skaičiuje 6 stovylos šventųjų iš dramblio kaulo, bažnytinė apranga, aukso ir sidabro relikvijos.

Per pirmąjį pasaulinį karą vokiškoji okupacinė kariuomenė išlaužė 102 varinius bažnyčios baliustrados stulpus, nuplėšė varpinės varinį kopulą, nudraskė bokštų stogą. 1919 metais besitraukiantieji vokiečiai nusivežė daug bažnyčios nuosavybės, tame tarpe ir daug varpų.

Veržlus Tarybinės Armijos puolimas 1944 metais išgelbėjo puikų Lietuvos kultūros paminklą nuo galutinio žuvimo. Po trumpo ir žiauraus susidūrimo Pažaislio pušynuose, vokiečiai nebeišturėjo, metė savo ginklą ir, plaukdami persikėlę per Nemuną, pabėgo į savo faterlandą.

Pažaislio vienuolyne dabar gyvena daugiau kaip 40 vienuolių. Žemę apdirba vienuolyno tarnautojai, turintieji nuosavą žemės ūkio inventorių, skaitlingą pagalbinių pastatų ir galvijų. Bažnyčioje kasdien atliekamos pamaldos, o per dideles šventes čia suvažiuoja daugelio Kauno apskrities valsčių tikintieji.

Pasirodęs Amerikos lietuviškoje reakcinėje (Tąsa ant 63-čio pusl.)

RAGANA

J. DOVIDAITIS

Aš seniai nustoju tikėti, kad pasaulyje gyvena raganos. O kiek ir aš ir jūs, jaunystės dienomis girdėdavome baisių pasakų apie tas šurpias senutes, žilaplaukes, vanagiškais nagais, liepsna žerintomis akimis. Atsimenate, kiekvienu iš jų būtinai niurzgė požeminiu balso ir vidurnaktiais, kaip juoda pelėda skrido, plevėsuodama skudurais, apžergusi suodinę šluotą.

Dabar jūs patys žinote, kad niekad nebuvo tų baisių raganų. Vyresnieji mus tada skaudžiai ir šurkščiai apgaudinėjo.

Šiandien nieko nenoriu gąsdinti. Tačiau vis tik drįstu dar kartą papasakoti apie vieną raganą. Ne iš pasakų knygutės ji atvesta prieš jus, bet iš gyvenimo kelio. Vieni iš jų už savęs palieka šviesų spindulį, kiti bespalvę dėmę, dar kai kurie—šurpą.

Tad klausykitės manosios istorijos apie raganą.

Buvo tada diena vaiki, tyli ir šilta, kokios esti vidurvasaryje. Ligoninės kieme buvo tvanku nuo chloro, jodaformo ir dar kažkokių kitų aštrių kvapų, kuriais visada persisunkusios tos rūšies įstaigos. Vienmarškiniai ligoniai nuo ilgo gulėjimo išbalusiais veidais, svyrinėdami ant išvytusiu kojų, slankiojo po sodelį. Kiti gi, silpniesnieji, privežti prie langų ir atvirų durų, godžiai traukė karštą vasaros alsavimą, gal būt paskutinį jų gyvenimą...

Prie vartų sužvangėjo skambutis. Jis klanktelėjo garsiai ir triukšmingai, tartum kas nejudantį orą, lyg ištemptą skraistę pradėtų piktai draskyti.

Kadangi toje nedidelėje provincijos ligoninėje tada aš ėjau ne tik sanitaro, malkų skaldytojo, karšto vandens virėjo, naktinio sargo, bet ir durininko pareigas—nuklibikščiavau ir dirstelėjau pro vartų skylutę.

Už jų, tiesiai prieš save pamačiau riebų ir blizgantį smakrą, nuo kurio ėjo storos apskritos raukšlės ir nyko vokiško munduro apykaklė. Rusvais, lygiai apkirptais ūsais pridengta žandaro viršutinė lūpa, kilstelėjo ir iš juodos burnos skylės išskrido:

—Ieisk vežimą.

Negaišau. Trys žandarai, kaip gerai iškepti, prikimštai pilvais kalakutai, įlėdėjo sudrėkusį basakojį valstietį, stovėjusį šalia kaulėtos, nulepusiomis ausimis kumelės, sunkiai traukiančios vežimuką.

—Kur fraulein Komarait?—riktelėjo vienas iš jų, dešiniąja ranka laikydamas ant peties kryžmiškai gultinį automatą.

Prieš bėgdamas ieškoti ligoninės viršininkės, aš kreiva akim dirstelėjau į vežimą. Ten šiauduose, išsitiesęs kaip lėlė, gulėjo aukštelininkas žmogus. Pilkas bekraujis veidas buvo sustingęs ir akys užmerktos. Atrodė jis panašus į numirėlį...

Netikėtai pasirodė ir pati fraulein Komarait, arba kaip mes ją vadiname, "ponia ligoninės direktorė."

Baltuose rūbuose, su raudonu kryželiu prie krūtinės, glaudžiai suspaudusi plaukus skarele, fraulein Komarait ėjo į čia, greitai, beveik negirdimu žingsniu. Kaip sparnai plevėsavo jos platus, švaris rūbai ir ji atrodė bedvasė, vaiduokliška... Visada, bent man, ji kėlė slaptos baimės jausmą, nes savo nekaltumu, slaptinga eiseną, žvilgsniu, kuris buvo panašus į išgalastą peilį, fraulein Komarait, arba kaip kalbėjo—buvusi dvarininkė, repatriantė Komarait buvo lyg įsikūnijusi neapykanta žmonėms.

Trumpai kalbėjo žandarų vyresnysis su ja. O paskui ji tik linktelėjo galva, ir, net nepažiūrėjusi į gultinį vežimą, įsakė man:

—Sanitaras! Nugabenk į palatą 2 A.

Aš lengvai krūptelėjau. Palata 2 A radosi pusrūsyje. Tai tebuvo mažas, ankštas ir drėgnas kambariukas, kuris stovėjo visą laiką tuščias ir jame, žiemos metu, iškabindavome skalbinius. Niekad anksčiau ten nebuvo laikomi ligonys—taip pasakoję čionykščiai. Kambarys vos tik vištoms, o ką bekalbėti apie tokį trapų padarą, kaip ligotą žmogų. Kai atvyko fraulein Komarait, ji apėjo visus ligoninės pastatus, paskui su kreida ant durų užrašinėjo numerius 1, 1 A, 2, 2 A ir taip toliau.

Dar buvo keisčiau, kad tą dieną, žandarams išvykus, ji sušaukė visas ligoninės mergaites

ir pasakė trumpą kalbą. Tuo laiku aš dažiau naujai įstatytą langą ir girdėjau:

—Palatoje guli ligonis, kurio priežiūrą paimu savo žinion. Be mano leidimo jam nei vieno lašo vandens, nei trupinio duonos. Jo žaidžios reikalauja ypatingos dietos. Už nepaklusnumą—karo meto įstatymų bausmė.

Nors fraulein Komarait turėjo normalų kiek išblykšusį veidą, moteriškas lūpas ir smulkų smakrą, tačiau jos balsas buvo paliepiamas ir duslus. Taip kalbą žmonės, kurie mano, kad gimė tam, kad kiti jų klausytų.

Slaugės savo dežiuravimo metu turėjo būti prie palatos Nr. 2 durų ir nieko neįleisti tenai ir jokių būdu neįeiti vidun, nors ir kažinkaip šauktų, reikalaudų, įkeiktų ar maldautų sužeistasis.

Greit aš pats savo akimis ir ausimis patyriau šio nepaprasto gydymo metodą. Pro langelį iš pusrūsio net kieme girdėjosi, kaip pabudęs sužeistasis aimanavo. Pradžioje jis tik kalbėjo ir kai ką šūkavo, paskui pradėjo skūstis, lyg nuskriaustasis mažas kūdikis, o naktį—kalkite mane prie sienos, jei ne tiesa—jis verkė ir protarpiais taip šaukė, kad atrode, jog kas jį plaka spygliuotais botagais...

Aš slankiojau kiemo patvoriais, nes tokia buvo mano tuo metu naktinio sargo pareiga. Mačiau šviesą žibant tame baisiame pusrūsyje, o jame tai nutildavo, o po trumpo laiko vėl kildavo riksmas ir vaičiojimas, tarpais virstantis krūtinę plėšiančiu skundu.

Naktis buvo šalta nuo per dieną įkaitusios žemės. Buvo iš tolo viską girdėti. Kada varnos bruzdėjo savo lizduose, tas šlamėjimas atrodė, lyg kas ant tavosios galvos ruošiasi mesti kažką baisesnį.

Sunki, begaliniai sunki buvo naktis... Kelis kartus aš priėjau prie langelio ir slapta dirstelėjau. Mačiau, kad kambaryje stovėjo pati fraulein Komarait... Ji, tarytum nejudanti statula, buvo įsitempusi ligonio kojų galvėje, buvo sudėjusi rankas ant krūtinės ir žiūrėjo tiesiai į žmogų, kuris vartėsi lovoje. Ligonis sklaistė rankas, bandė kelti galvą, paskui krito atgal ir dejavo. Dar protarpiais jis įnirtusiai plėšė plačią drobinę juostą, kuriėjo nuo vieno lovos krašto, per jo krūtinę iki kito. Tają juostą jis buvo prirakintas prie lovos ir neturėjo teisės net verstis į vieną ir kitą šoną...

Du kartus aš pats mačiau savo akimis—

fraulein Komarait pasijudino, priešė prie staliuko, paėmė stiklinę, ją beveik sklidiną pripylė vandens. Tada lėtai, pamažu, pamažu, nešė šį tirpintu sidabru tvistantį stiklėlį iki ligonio veido.

Didelės ir blizgančios pasidarydavo gulinčiojo akys, o lūpos čiaupsėjo, prisiverdamos ir vėl užsidarydamos. Jis tada vėl kėlė galvą, sukiojo ją, tarytum norėjo per orą sugriebti ir praryti stebuklingą stiklinę. Apytamsėje blykstelėdavo jo sukašti, balti dantys, kurie griežė ir traškėjo pykčiu...

Moteris tylėdama laikė stiklą prieš troškuliui kankinamą. Paskui ji pati, nesisukbindama, gurkstelėdavo lūpų kraštu, ir po to su triukšmu išpildavo likusį vandenį atgal.

Beviltiškumo apimtas ligonis, tai matydamas, sunkiai krisdavo į pagalyvę. O prieš jį, kaip mumija stovinti fraulein Komarait vos vos pakreipdavo lūpas ir nusišypsodavo. Kažkas saldaus, mielo jai buvo visame tame.

Ilgai negalėdavau žiūrėti ir atšokdavau nuo lango. Vienu metu aš buvau net nutvėręs atšpusį kirvį, kuriuo skaldžiau malkas. Bet paskui atlyžau. Gal dar palaukti dieną, antrą...

Po vidunakčio vėl prisilinkau prie lango. Kambaryje buvo tylu, toji ragana Komarait kažkur išsidangino. Ligonis, kaip man rodėsi, miegojo ir matėsi tik išmestos ant apklojo jo dvi apnuogintos, vaškinės spalvos rankos. Liūdnai mirksėjo žibalinė lemputė, kurios knatas įsmuko ir rūko juoda vėliavėlė...

Staiga prasivėrė durys. Pradžioje pamažiau, siauru plyšeliu, o paskui plačiau ir į baisiąją palatą įpuolė mergina. Ji užsidarė, apsisuko, klausėsi, ar jos niekas nesiveja...

Nustojau net kvėpuoti, dar labiau pasitraukiau šešėlin.

Pažinau aš ją. Tai buvo slaugė Izabelė, nediukė, šlakuota, juodomis, blizgančiomis, kaip slyvos akimis. Matydavau aš ją kasdien bėgįnį koridoriais, kažką tyliai, liūdnai niūniuojant.

Ji priėjo prie ligonio lovos, pasilenkė, žiūrėjo į jį, o paskui pakėlė savo ranką, atsargiai paglostė veidą, tarytum nuo jo brauktų prakaito lašus.

Paskui mergina pataisė apklotą ir vėl išbėgo, prieš tai kažkaip baukščiai kambaryje apsidairydama...

Kitą dieną prie virtuvės aš sutikau Izabelę ir smalsiai dirstelėjau į ją. Mergaitės smulkus

veidas buvo lyg dar labiau sumažėjęs ir nuo nemigo pilkšvas. Ji pylėsi ligoniams karšto vandens ir mačiau, kaip jos rankos drebėjo. Ši kartą ji net ir nebedainavo savo dainelės...

Man pasidarė jos gaila. Norėjosi ką nors tarti užjauciančio, artimo, bet staiga, lyg iš po žemės gelmės išdygo prie jos fraulein Komarait.

Kaip visada ši buvo suspaudusi savo lūpas siauru brūkneliu ir iškėlusi iš po glaudžiai susegtos, standrios, baltos apykaklės smakrą. Žvilgnis buvo veriantis ir nerodė nei pykčio, nei švelnumo. Žodžiu, kaip visada pas ją, lyg šalto, vėsaus šulinio paviršius, suspaustas tamsiomis ir bauginančiomis sienomis.

—Slauge, Izabele...—pasakė ji, priėjusi prie mergaitės—Jūs davėte ligoniui iš palatos Nr. 2A duonos gabalą?

Mažoji Izabelė pakėlė į ją akis, paskui greit jas nuleido ir nežiūrėdama atsakė. Balsas buvo aiškus, bet su atkaklumo gaida.

—Ne. Aš ten nei karto nesu buvusi...

Ir nuostabu... Ji visai ramiai pabaigė pilti šotį, klanktelėjo viršeliu ir šaltai apsisukusi nuėjo į palatą.

Frauleina Komarait apsidairė ir išeidama, jau anapus slenksčio, nežiūrėdama į mano pusę numetė:

—Sanitaras! Nesmaguriaukite virtuvėje. Imkite vežimą ir tuoj išvežkite šašlavų dežę... Po pietų, keturiomis pakvieskite pas mane saugumo viršininką poną Rotzą... Supratote?

Sekančią naktį aš turėjau poilsinę, bet užmigti negalėjau. Varčiausi nenusirengęs, pūčiau pypkę ir vis galvojau. Paskui, dar neatėjus ir vidunakčiui, atsargiai statydamas žingsniui basas kojas, išslinkau ir atsidūriau prie langelio...

Naktis buvo tvanki, kaip retai. Atrodė, kad visas oras buvo pripildytas nematomų, dusinančių, karštų dujų, kurios galėjo susprogdinti plaučius.

Gal ir dėl to ir palatos Nr. 2A langas buvo praviras, o iš jo dvelkė kažkokia supelėjusi šilima.

Fraulein Komarait stovėjo šalia ligonio lovos ir pro jos išpūsto rūbo raukšlės aš blogai galėjau matyti gulintįjį. Bet užtat girdėjau jos kalbą, žodis į žodį.

Ji kalbėjo jam šaltai, taip, kaip vedami pasprašiusi pasikalbėjimai:

—Jūsų sužeista koja,—parodė ji, lėtai pa-

keldama ranką—sukrėsta, pūliuoja. Pasakyk, kas tavo draugai ir kur jie, aš įsakysiu apvalyti koją nuo pūlių ir ją perrišti. Jei tylėsi—rytoj vakare mes ją tau nupiausime. Tačiau užkrėtimas plėsis. Už kelių dienų kaip tau su-trumpinsime virš kelio... Tu paliksi čia savo kūną, gabalas po gabalo... Iki tol, kol pamėlynuosi nuo nešvaraus kraujo ir nei viena kirmėlė tavęs nenorės ėsti...

Vyras nieko jai neatsakė ir tik čiulpė vieno-dai ir monotoniškai.

Fraulein Komarait pasižiūrėjo aplink, tarsi ieškotų dar ko, kas jai labai reikalinga.

—Aš tau sukursiu čia laužą ir dūmai graužtavo plaučius ir akis. Tu norėsi numirti, o aš tau neduosiu... Vieni bijo mirti, o tu prašysi, kad tai įvyktų. Bet giltinės tu neprisišauksi, kol nepasakysi ko aš noriu...

Aš staiga šokau į tamšą, nes man pasirodė, kad Komarait beveik mane pastebėjo. Ir ištisų, po minutės jos galva pasirodė lange.

—Kas ten stovi prie sienos? Ar tai ne jūs, sanitare Petrai? Nenorite miego, nors šiandien nedežiuruojate? Na, eikite arčiau, aš jus vis-tiek matau.

Nemikliai atsistočiau aš prieš ją, čiupinėdamas nedegančią pypkę. Mano veidas buvo tamsoje ir ji negalėjo matyti kaip virpėjo mano lūpos pykčio priepuolyje.

—Slankiojate naktį aplink langus ir nuobodžiaujate...—visiškai ramiai ji svarstė mano elgesį.—Tuojau užsidėkite kepurę, ir eikite į miestelį. Pažadinkite kunigą kleboną. Pakvieskite jį čia. Vienas sunkiai sužeistas nori atlikti išpažintį. Keliaukite...

Prie vartų aš sustojau, atsigrėžiau, žiūrėjau į gelsvos šviesos keturkampį ligoninės požemįje. Kas man daryti? Aš nesunkiai galėjau suaižyti tai bobai kaukuole, tai tiesa. Ir beveik jau buvau tam pasirėžęs, bet šaltas analizas mane stabdė, lyg nepereinama užtvara. O kur aš vienas dėsiu tą sunkiai sužeistąjį, nes gestapininkai žino, kad jis čia ir kasdien apsilanko. Sakysim, galiu jį išvežti, bet kur gabenti, nes ir pats aš šiose vietose svetimas žmogus, draugų neturiu.

Norėjosi kažką skubaus daryti, tuoj pat, kuo greičiau, nes paskui bus vėlu. Bet šiuo metu atrodė prieš mane stovi tokios kliūtys, kurioms įveikti—jėgų mažai.

Smulkus, mažas šešėlis išdygo šalia ir net palietė alkūnę. Krūptelėjau ir pusžingsnį pa-

sitraukiau nuo nepažįstamos žmogystos.

—Tfu...—spioviau.—Čia dabar kas?

—Tss...—sušnabždėjo jis.—Tylėk ir padėk man, dėde Petrai.

Pažinau Izabelės balsą. Ji buvo apsimūturia-vusi skara ir lengvai virpėjo.

—Tu ko naktim klajoji, kaip dvasia nera-mi?

—Dėl dievo, atidaryk vartelius, dėde Petrai. Jo jau laukia.

—Kas laukia? Kur?

Ji patylėjo, tartum svyrudama, galima ar negalima manimi pasikliauti.

—Persižegnok, kad manęs nepražudysi, dė-de.

—Ką tu čia tauzini. Sakyk, ir viskas, bene nepažįsti manęs.

—Mano vyras guli palatoje... Tas, kurį vo-kiečiai atgabeno.

—Ir kas iš to,—nudaviau, kad tai nieko ne-paprasto.

—Jį nužudys... Nes jis, jis... partizanas.

Drebėdama, ta mažutė, šlakuota slaugė Iza-belė, kankinama sielvarto dėl mylimo žmogaus likimo, pagriebė mane už alkūnės, kalbėjo karštu, greitai balsu, akiai pasitikėdama, ne-bodama, kad kartais dėl savo begalinės meilės ji gali kitam atnešti ir pražūtį:

—Jo draugai laukia už ligoninės šile. Eina-me, mes atvesime juos... Tik greičiau. Tuoj pat!

Ji traukė savo silpna rankute mane su sa-vimi.

Už pusvalandžio mes jau buvome kieme. Tai buvo keturi vyrai, kurių veido bruožų tamsoje aš negalėjau įžiūrėti. Vienas iš jų visą laiką davė trumpus nurodymus, mostelėdamas ranka laikė ilgą vamzdžio revolverį:

—Kalvis liksi prie vartų... Jūs,—kreipėsi į mane—pakinkykit ligoninės vežimą.—Burokas ir Vėjas su manimi... Veskite!—kreipėsi jis į Izabelę.

Ligoninėje partizanai nesugaišo nei minu-tės. Pirmą kartą aš mačiau, kaip jie dirba... Be nereikalingų žodžių, be tuščio žvalgymosi į šonus, lankstūs ir greitai žingsnyje, jie su savo reikalu susitvarkė kaip bematant. Į vežimą privertėme pagalvių, paguldėme sužeistąjį, ap-klojome.

Iš viršaus laipteliais nusileido vyresnysis ir dar vienas, kurį buvo pavadinę vėju.

—Komarait sūspėjo užsirakinti kambaryje ir nieko neįsileisti...—pranešė jis, slepiamos spalvos galife kelnėse, striukame švarkelyje, ant kurio buvo užjuostas platus brezentinis diržas su krepšeliais prie jo.

—Pas jąją raštinėje galėjo būti įdomių do-kumentų...—ištarė vyresnysis, apeidamas ve-žimą.—Tikra gestapo žiurkė yra ta Koma-rai...—Tačiau jis mostelėjo ranka—laiko šiandien neturime. Kitą naktį pas ją apsilan-kysime pasikalbėti...

Išgirdžėdė vežimas pro ligoninės vartus. Paskui jį ėjo keturi ginkluoti atvykėliai, mote-ris, apsisiautusi skara ir aš pats.

Karpydamas ausimis pusaklis ligoninės ark-lys traukė krovinį nepažįstamais, nevažinėtais keliais. Kartais jis pakeldavo snukį ir pasuk-davo jį atgal, tartum norėdamas įsižiūrėti ar toli liko tų keistų įvykių vieta, ką dabar veikia žmogaus pavidale įsikūnijęs protaujantis žvė-ris, kuriam iš nagų išplėšėme grobį.

Tik už kelių dienų sužinojome, kad nei tą rytą, nei niekad daugiau fraulein Komarait ne-išėjo iš savo kambario.

Pasirodė, kad ji visada laikė prie savęs nuo-dų ampulę ir, turbūt, jai pasirodė, kad aną šil-tą, bežvaigždėtą naktį, kada žmonės atėjo atimti iš jos nepabaigtos aukos—buvo atėję ir ją pri-baigti, kad atėjo jos paskutinė valanda.

Teisingumui tokie žmonės juk nedrįsta pa-žiūrėti į akis.

Prie Petro Cvirkos Kapo

(Taša nuo 39-to pusl.)

Nedidelė mūsų tėvų žemė ir negausi litera-tūros korifėjais. Dėlto mums taip mielas kiek-vienas pranašėnis rašytojas, dėlto mes taip liūdim prie kiekvieno mums brangaus kapo. Velionies Petro šeimai ir Tarybų Lietuvos liaudžiai, tikriesiems šio tragiško įvykio naš-laičiams,—mes iš šiapus didžiojo Atlanto reišk-iame širdingiausią užuojautą! Tegu laisva Tarybų Lietuvos žemė, kuriai tiek daug velio-nis Petras dirbo ir dėl kurios tiek daug iškėn-tėjo,—teikia jo garbingiems palaikams ra-mybę ir tebūnie jo amžinos garbės bei didybės liūdininke!

VERTA PRISIMINTI

DR. A. PETRIKA

“Šviesos” 1945 m. nr. 1 rašiau apie dantų gydytoją d-rą Horace G. Wellsą, 1844 m. *pirmą kartą* pavartojus *nitrous oxide* dujas ligo- nių apmigdymui, visuotinei anestezijai. Šia proga noriu prisiminti kitą dantų gydytoją, d-rą *William T. G. Mortoną*, 1846 m. spalio 16 d. Bostono ligoninėje *pirmą kartą* pavarto- jusį rektifuoatą siera eterį (sulphuric ether, išrastą 1540 m.) operuojamųjų migdymui. Ši nauja narkozė, d-rui Oliveriui W. Holmes su- gestuojant, buvo pavadinta *visuotine aneste- zija* (general anaesthesia).

Dr. William T. G. Morton

D-ras Mortonas buvo daktarų Wellso ir Charles T. Jacksono sandarbininkas ir dėlto neabejotinai daug nuo pastarųjų kolegų suži- nojo apie bendrosios anestezijos reikalavimus bei reikiamų anestetikų ypatumus. Dr. Mor- tonas ir jo pirmatakas dr. Wellsas buvo jų pasirinktos srities pionieriai ir žmonių gera- dariai. Nuo tos dienos, kai d-ras Mortonas sėkmingai demonstravo savo atradimą, šių metų spalio 16 d. sukako lygiai 100 metų. Ta diena verta mūsų dėmesio, ypačiai dėmesio tų, kuriems teko ar teks gulti ant operuojamojo stalo!

Šios reikšmingos sukakties atžymėjimui šiemet visio pasaulio gydomųjų profesijų spau- da skiria nemaža vietos. D-ro Mortono garbei ruošiami simpoziumai, kliniškos demonstraci- jos, paskaitos, kalbos, etc. Massachusetts General Hospital, kurioje d-ras Mortonas *pirmą kartą* parodė savo išradimą, suruošė net trijų dienų mokslinę programą, kurioje dalyvavo įžymūs medicinos bei odontologijos vadai ir specialistai. Specialus minėjimo komitetas da- vė kalbų seriją ir radijo bangomis.

Kad d-ras Mortonas savo išradimu žymiai sumažino kenčiančiųjų skausmus, tai niekas

neginčija. Tačiau jisai padarė blogą žingsnį, kai užpatentavo savo išradimą Amerikoje ir Anglijoje. Tai buvo aiškiai priešinga įsigyvenu- sijai gydomųjų profesijų etikai ir tradicijai. D-ras Wellsas leido savo išradimu naudotis laisvai, “kaip kvėpuojamuoju oru,” gi Morto- nas norėjo iš to pasipelnyti. Šios šalies Kong- rasas siūlė už jo patentą \$100,000, tačiau jis nesutiko jį parduoti. Amerikos Medikų Drau- govė net buvo uždraudusi savo nariams naudo- tis Mortono išradimu, kol nebus viešai pa- skelbta, kas yra tasai jo slepiamas “*Letheon*”- as.” Kai tik d-ras Mortonas tą paslaptį atiden- gė, tuoj net du gydytojai pasiskelbė, būk jie eterį vartojo anestetikos tikslams keturis me- tus *pirmiau* (1942 m.), negu tai Mortonas pa- skelbė. Juodu buvo daktarai Jackson ir Long. Tačiau nežiūrint tų dviejų daktarų pretenzijų — išradimo garbė priklauso *Mortoniui*, nes ji- sai *pirmas tai paskelbė ir sėkmingai demon- stravo*. Turtų iš savo išradimo vistik dr. Mor- tonas nesusikrovė, nes veik visą savo likusį neilgą amžių jisai praleido su krašto vyriau- sybe ir atskirais asmenimis besibylinėdamas.

D-ras Mortonas gimė 1819 m. Charltonė, Mass., mirė 1868 m. Odontologijos stažą įsi- gijo Baltimorės College of Dental Surgery (1840-42 m.) ir dar mokėsi medicinos Har- vardo Universitete, nors medicinos fakulteto ir nebaigė. Vėliau jam už pasidarbavimą anes- tezijos srityje Baltimorės College of Physi- cians and Surgeons suteikė garbės M. D. laip- snį.

Liet. Tautos Kultūros Paminklas

(Taša nuo 58-to pusl.)

spaudoje “pranešimas” apie tai, jog Pažaislio vienuolynė tarybų vyriausybė įsteigė vaikų namus (žiur. 1946 m. birželio 28 d. “Dirvos” laikraštyje Andriulio straipsnį: “Lietuva tiro- nų pančiuose”) neturi jokio pagrindo, kaip ir kiti šio straipsnio autoriaus “pranešimai” ku- pini pykčio Tarybų Sąjungai.

Pažaislio vienuolynas — lietuvių tautos kul- tūros paminklas—saugojamas tarybinių įstai- gų, griežtai baudžiančių tuos, kurie išdrįs pa- sikėsinti prieš Lietuvos praeities paminklą, visos lietuvių liaudies brangenybę.

Į ATEITĮ

Mes eisim, mieloji, abu.
Nušvitus plati erdvė.
Pavasariai lėks žaibu,
Vanduo sidabru varvės.

Pasauly gražu ir platu—
Sutiks milijonai širdžių.
Žydėsime, žaliuosime kartu—
Gyvenimo džiaugsmą girdžių.

Pakalnės kvėpės ir žaliuos.
Ir upės tolyn išbėgs.
O miestuos gražiuos dideliuos
Paminklai ir žvaigždės žibės.

Gyvybės gajumą jaučiu.
Ant kalno banguos javai.
Į uostus ant marių plačių
Laimingi liūliuos laivai.

Pakilsim užžibint žvaigždes,—
Ir švies jos toli toli.
Ir didelis tat užsidegs
Gyvenimo troškulys.

Antanas Miškinis.

VILNIUS

Tiesias rūmų kolonos į aukštį,
Tykus vakaras kaupiasi nišoj,
Ir mane tartum vakaro paukštį
Vilniaus prietemos supa ir riša.

Mėnesienoje gotika tiesiasi,
Virpa linijos šviesios plonytės,
Iš akmens seno mūro pelėsiuos
Tulpės žiedas lig šiol nenuvytęs.

Vergijos tu numetei pančius,
Užsimiršk siaubo naktį neramią,
Saulėm gaubia tarybinis rytas
Tavo, Vilniau, išvargintą žemę.

Visą vargą, kaip širdgėlą seną
Užmarštin Neries bangos palydi,—
Mūsų gyslomis kraujas sruvena,
Ten, kad būtum ir tvirtas ir didis.

V. Valsiūnienė.

ANT METŲ SLENKŠČIO

Uždėjai koją ant naujos pakopos,
Išnyko tolimoj išvaikščioti keliai:
Kaip prieš metus—ir vėl širdys susopo,
Supurtė mintys sąmonę giliai.

žiūrėj žemyn — rūkuos epochų eilės tūno:
Gyvenimas urvuos, dvaruos ir miestų šlamesy.
Jauti besiformuojantį mūs amžiaus kūną,
Kurio ląstelėm esam mes visi.

Dar vakar buvom kastom išdalyti,
Suženklintį badu, karūnom, pinigais;
Ryt būsime—tėvynė darbo vienytytė,
Su iškirstais į šviesą sienoje langais.

Pažvelgk į apačią—juos spaudžia kapitalas,
Užgriuvęs riebalais alsavimo takus.
Iškėlė mus į viršų darbo idealas,
Ištraukė mus iš dumblo paprastas žmogus.

Į kojas dar kabinasi nervingi pirštai,
Vilčių ir lūkesčių likučiais penimi.
Kaip greit karūnas, kryžius galima pamiršti,
Kaip blanksta jie po penkiakampės žvaigždės
ugnini.

Už lango Lietuva, ant stiklo ledo gėlės,
Ir namuose jaučiau, negu anksčiau.
Tiksena pulsas rankoje, ant rankos—
laikrodėlis,
Akimirkšnis—ir metais mes aukščiau.

Praėjo karo, pergalės, pirmi statybos metai,
Prieš sąžinę kaltu jauties, padaręs taip nedaug.
Dabar, kalvoj praslenkant praeities paradui,
Aukštai, aukštai mūs kelio konturus matau.

Ir norisi, pakilus su stiklu, pareikšti
Tėvynei, draugui, žmonai ir vaikams,
Kad aš ranka pasiekiu jau tarybų aikštę,
Kur statomas gyvenimas ilgiems, ilgiems
laikams.

Teofilis Tilvytis.

SENIAUSIAS LIETUVIŲ KULTŪROS ŽIDINYS

(Pasikalbėjimas su Vilniaus universiteto rektorium prof. Z. Žemaičiu.)

L. SKLERYTE

Kasdien daugiau kaip 2,000 Lietuvos jaunuolių ir mergaičių rytais skuba į Vilniaus universitetą. Ir niekuomet dar per visą buržuazinės Lietuvos gyvavimo laiką universitete nebuvo tokio besimokinančiųjų skaičiaus.

Vilniaus universitetas yra vienas iš pačių senųjų Tarybų Sąjungos aukštojo mokslo įstaigų. Įdomi jo istorija.

Oficialia šio universiteto įsteigimo data įprasta laikyti 1579 metus, bet iš tikrųjų jis buvo įsteigtas žymiai anksčiau.

1551 m. Lietuvos kunigaikštis Zigmantas netoli šv. Jono bažnyčios įsteigė juridinę mokyklą, buvusią jezuitų ordino žinioje.

1569 m. juridinė mokykla buvo pertvarkyta į jezuitų kolegiją ar gimnaziją.

1577 m. jezuitų ordinas ėmė siekti kunigaikščio Stepono Batoro ir Vatikano leidimo aukštajai mokyklai atidaryti. Po dvejų metų Steponas Batoras leido atidaryti aukštą mokyklą su teise suteikinti mokslinius laipsnius Krokuvoje ir kitų Europos universitetų pavyzdžiu. Šitoji aukštoji mokykla vadinosi didžiosios Lietuvos kunigaikštijos akademija arba universitetu.

Iš pradžių universitetas turėjo iš viso du fakultetus: teologijos ir humanitarinį. Pirmuoju universiteto rektoriumi buvo garsusis pamokslininkas Skarga. Dėstoma buvo lotynų kalba.

1642 m. akademija gavo leidimą atidaryti dar du fakultetus: medicinos ir juridinį.

1774 metais popiežiaus Klemenso XIV patvarkymu jezuitų ordinas buvo uždarytas, ir visos jezuitų rankose buvusios įstaigos pasiliko be vadovybės. Tuo metu valdęs karalius Stanislovas Poniatovskis, Lietuvos bajorams spiriant, įsteigė vadinamąją edukacijos komisiją priešakyje su Vilniaus vyskupu kunigaikščiu Masalskiu, kuris buvo laikomas vyriausiuoju viso universiteto turto kontrolierium.

Jezuitų akademija buvo pertvarkyta į pasaulietiską mokyklą: vyriausiąją didžiosios Lietuvos kunigaikštijos mokyklą.

Daugiau kaip 20 metų vyriausiosios moky-

klos rektorium buvo žinomas mokslininkas astronomas Martinas Počobutas, sukūręs universiteto observatoriją.

Ligi 1803 m. visi dalykai buvo dėstomi lotynų kalba.

1803 m. prie Aleksandro I vyriausioji mokykla buvo pavadinta Vilniaus universitetu pridėjus dar du fakultetus: fizikos—matematikos ir gamtos mokslų.

Universiteto žinioje buvo taip pat meno mokykla ir dvasinė seminarija.

Universitetas augo ir plėtėsi. Napoleonui sužlugus, universitete buvo jau 1,400 besimokančių.

Pirmuoju Vilniaus universiteto rektoriumi buvo chemijos ir fizikos profesorius Sniadeckis, pažangus to laiko žmogus, auklėjęs studijuojantį jaunimą XIX šimtmečio revoliucinių išsivaidavimo idejų dvasia.

Pirmaisiais universiteto gyvavimo metais dėstoma buvo iš dalies lotynų kalba, bet netrukus visiškai buvo pereita į lenkų kalbą. 1818 m. buvo keliamas lietuvių kalbos katedros įsteigimo klausimas, bet nesekmingai.

Didelis tautinių - revoliucinių idejų išsiplėtimas universiteto studentų bei dėstytojų tarpe užtraukė politines represijas. 1826 m. universitetui buvo atimta teisė turėti renkamąjį rektorių. Numalšinus tautinį 1843 m. sukilimą, universitetas Nikolajaus I įsakymu buvo uždarytas. Beliko tik du fakultetai: teologijos ir medicinos, kurie buvo atitinkamai pavadinti dvasine ir medicinos - chirurgijos akademijomis, gyvavusiomis Vilniuje ligi 1848 m. Katolikų dvasinė akademija vėliau buvo perkelta į Petrapilį, kur ji gyvavo ligi 1917 m., o medicinos - chirurgijos — į Kijevo.

Universiteto pastatai, turtas ir biblioteka pasiliko be priežiūros ir palaipsniui viskas nyko.

Po 1863 metų sukilimo daugelis vienuolynų, slėpusių sukilėlius, buvo uždaryta, o visas vienuolynų turtas buvo suvežtas ir sumestas į universiteto pastatus.

1864 metais grovas Tiškevičius dviejose universiteto salėse įsteigė literatūros istorijos muziejų.

1920 m. universitetą atkūrė lenkai.

Ne mažiau įdomi universiteto bibliotekos istorija.

Turtinga kunigaikščio Zigmanto biblioteka jo buvo palikta akademijai, kurioje jau buvo jezuitų surinktos knygos ir eilė bibliotekų, paveldėtinai paliktų Lietuvos bajorų. Bet vėliau biblioteka, kaip ir visas universiteto turtais, buvo išgrobstyta ir iš XVI šimt. turtin-gos bibliotekos šiuo metu beliko vos keli tomai.

XIX šimtmetyje prasidėjo bibliotekos papil-dymas, 1920 metais ji buvo prijungta prie uni-versiteto.

Šiuo metu bibliotekoje yra 1,200,000 kny-gų; iš jų 35 procentus sudaro mokslinė lite-ratūra, kitos knygos — periodinė ir dailioji literatūra.

Kai 1940 metais Lietuva įstojo į broliškąją tarybinių tautų šeimą, Vilniaus universitete buvo pradėta dėstyti lietuvių kalba ir buvo atidarytas dar vienas miškų technikos fakul-tetas.

Vokiečių okupacijos metu universitetas bu-vo uždarytas ir išplėštas. Tokiu būdu vokiečių okupacijos metu iš universiteto dingio labai vertinga geografinių žemėlapių kolekcija, pa-dovanota universitetui garsaus profesoriaus istoriko Joachimo Lelevelio. Pasitraukdami vokiečiai padegė dalį universiteto pastatų, bet eilė universiteto bendradarbių, tame tarpe profesorius Baldžius, Bieliukas ir kiti su pa-vojomį gyvybei gesino gaisrus bei slėpė uni-versiteto turtą patikimoje vietoje.

Po Vilniaus išlaisvinimo viena iš pirmųjų tarybų valdžios priemonių buvo universiteto atidarymas. Universitete šiuo metu yra 8 fakultetai: 1) fizikos-matematikos, 2) chemijos, 3) medicinos, 4) juridinis, 5) ekonominis, 6) istorijos- filologijos, 7) miškų technikos, 8) gamtos mokslų.

Didžiausią studentų skaičių turi medicinos fakultetas — 983, po jo eina istorijos-filologi-jos—374, ekonomijos—265 ir t.t.

Universiteto profesorių tarpe daug įžymių mokslininkų lietuvių, kaip, pavyzdžiui, medi-cinos profesorius Jonas Kairiūkštis, Lietuvos Mokslų Akademijoje prezidentas profesorius J. Matulis, lietuvių kalbos profesorius Balči-konis ir kt.

Iš viso universitete dėsto 53 profesoriai, 39 docentai, 87 vyresnieji dėstytojai, 20 dėstyto-jų, 79 asistentai.

Vilniaus valstybinio universiteto rūmai už-ima apie 22,000 kvadratinį metrų. Baroko stiliaus centriniai rūmai su savo skliautuoiais koridoriais, nišomis, senovinėmis salėmis, ža-vingais renesanso ir baroko stiliaus kiemais yra iš tikrųjų įžymus senojo Vilniaus archi-tekūros paminklas.

Iš pat ryto verda darbas visose universi-teto auditorijose, laboratorijose, kabinetuose ir padedamose mokslo įstaigose. Universitetas turi 39 laboratorijas, 42 mokslinius kabinetus ir 19 padedamųjų mokslo įstaigų.

Kaip gyvena dabartiniai Vilniaus universi-teto studentai?

Lietuvos studentai gyvena bendrabučiuose, maitinasi studentų valgyklose, gauna valsty-bines stipendijas.

Tarybinė valdžia suteikia jiems plačiausią galimumą mokytis, o įvairiuose universiteti-niuose rateliuose bei organizacijose studentai ugdo savo mokslinius, meninius, visuomeni-nius bei sportinius gabumus ir žinias.

1946 metų spalį mėn. studento Kontorovi-čiaus vadovaujamas universitetinis meninės saviveiklos kolektyvas iš 36 žmonių užėmė pirmąją vietą respublikinėje meninės savivei-klos apžiūroje Vilniuje. Po šios apžiūros visas kolektyvas išvyko į Maskvą, į visasąjunginę muzikos bei choreografijos saviveiklos apžiūrą.

Studentų sporto ratelyje yra 350 žmonių. Lietuvos jaunimas, seniau pagarsėjęs savo meistrišku krepšinio žaidimu, universiteto sporto salėse tobulinasi šitoje sporto šakoje.

Choro ratelyje yra 147 žmonės.

11-je mokslinių studentų ratelių, kuriems vadovauja universiteto profesoriai (medici-nos, literatūros, istorijos ir t.t.), besimokantis jaunimas papildė savo žinias.

Dažnai organizuojama studentų konferenci-jos, kurių metu studentai skaito savo refera-tus, pasikeičia patyrimu bei žiniomis.

Prie universiteto suorganizuoti paruošia-mieji kursai darbininkų-valstiečių jaunimui, kuriuos pabaigę mokiniai stoja į pirmąjį uni-versiteto kursą.

Tarybinė vyriausybė skiria milžiniškas lė-šas universitetui atkurti ir išplėsti. Vien tik remonto bei statybos darbams per penkmetį numatyta išleisti apie 19 milijonų rublių. 1947 metais ant Neries kranto ties Lukiškių aikšte bus pastatyti 4 aukštų namai moksliniams bendradarbiams.

Lietuvos Istorijos Prokrustuotojai

ROJUS MIZARA

Gilioje senovėje, sako mytologija, Graikijoje gyveno plėšikas-razbaininkas, vardu Prokrustas. Jis pasižymėjo tuo, kad turėjo įtaisę specialę lovą suimtiesiems nelaisvėn žmonėms guldyti. Kuris guldomasis jo lovon netilpdavo, tam Prokrustas nukirsdavo kojų galus arba galvą; perstorus—“aptašydavo”; permažus,—ištesdavo, ištempdavo. Kiekvieną savo auką Prokrustas pritaikydavo savo lovai, o ne lovą guldomajam!

Prokrusto lova man prisiminė po to, kai perskaičiau tulerpersenai anglų kalboje rašytas Lietuvos istorijas, taikomas amerikiečių visuomenei bendrai ir angliškai skaitančiajai amerikinei lietuvių kilmės jaunuomenei ypatingai.

Pati vėliausia tos rūšies knyga—“The Story of Lithuania”—parašyta katalikų kunigo Thomas G. Chase'o. Prieš trejetą metų panašią, tik trumpesnę, istoriją parašė protestantų kunigas Owen J. C. Norem'as išvien su Antanu Smetona,—“Timeless Lithuania.”**

Abiejų knygų autoriai, sulesioję iš mūsų tautos praeities tūlus faktus, suprokrustavo juos taip, kad atitiktų jų politinėms lovoms. Vargas tam, kuris remsis šiomis knygomis Lietuvos istorijai patirti!

“Timeless Lithuania” autoriams rūpėjo Lietuvos istoriją suprokrustuoti taip, kad ji atitiktų smetoninę lovą—pateisinant visa tai, kas buvo tautininkų atlikta.

“The Story of Lithuania” autoriui rūpėjo suprokrustuoti Lietuvos istoriją taip, kad ji atitiktų klerikalinę lovą, kad skaisčiausia Lietuvos istorijos padangėje žvaigždė pasiliktų klerikalizmas ir jo pranokėjai.

Abiejų veikalų autoriais, be to, stovėjo priešakyj dar vienas bendras ir būdingas uždavinys: pulti komunistus, šmeižti Tarybų Sąjungą ir, žinoma, mesti purvo gniužtes į LTSR!

Abiejų veikalų autoriai taikė lietuvių tautai jos kilmę pagal momento poreikavimą.

“Timeless Lithuania” skelbia lietuvius esant

*THE STORY OF LITHUANIA by Thomas G. Chase. Stratford House, New York, 1946.

**TIMELESS LITHUANIA by Owen J. C. Norem, D. D. Amerlith Press, Chicago, Ill., 1943.

“aštriai nubrėžtais arijais,” “—kadangi tuomet, kai toji knyga buvo rašyta, arijai dar gliauvo, buvo madoj; nacių armijos dar tebesiautėjo Europoje ir lietuviškijai tautininkai su savo šalininkais nekantriai laukė jų galutinės pergalės.

“The Story of Lithuania” autorius knygą rašė antrajam pasauliniam karui baigiantis, dėl to nebūtų buvę išmintinga skelbti lietuvius “aštriai nubrėžtais arijais,”—kas norėtų būti nugalėtaisiais; kam smagu didžiulius tuos, kas pasaulįj pasmerkta? Kun. Chase, tuo būdu, pasisako, jog lietuviai esą “aisčių rasės kilmės.”

Savo knygai kun. Chase nesigailėjo vardų ir datų—jų rieškučiomis gali semtis,—todėl, stebint paviršium, atrodo, jo knyga turėtų būti giliu informacijų šaltiniu apie Lietuvą. Ji tokiu ir būtų, jei autorius būtų pasilikęs ištikimu istoriko pareigoms; jei autorius nebūtų daug svarbių istorinių duomenų apleidęs, o visą eilę tų paties įvykių be jokio gailėsio suprokrustavęs!

Būdamas katalikų kunigu (klerikalu), Chase net ir kryžiuočius, plėšikus-galvažudžius, lietuvių tautos keiktus ir prakeiktus, piešia padoriais žmonėmis. Girdi, jie, kryžiuočiai, “pajėga ir pajėgos grąsinimu siekėsi sukrikščioninti Pabaltijo gyventojus; ši politika yra griežtai priešinga Jėzaus Kristaus mokymams” (p. 9).

Kiekvienam objektyvesniam Lietuvos istorijos studijuotojui aišku, jog vyriausiasis kryžiuočių tikslas buvo ne lietuvius krikščinti, o juos *apiplėšti, savo vergais padaryti arba sunaikinti*. Tai aiškiausiai paliūdią kunigaikščio Mindaugo laikais atlikti kryžiuočių “žygiai.” (Slavų tautos tuomet jau buvo apkrikščytos, o ar jų kryžiuočiai bei kardininkai nepuolė ir nepūstijo?)

Pats Chase rašo: kad apmalšinti kryžiuočius, Mindaugas 1251 m. priėmė krikštą ir sutiko apkrikščinti visą Lietuvą, gi popiežius Inocentas VI-tasis paskyrė Lietuvai ir vyskupą, kuriam Mindaugas nepašykštėjo žemaitijos dvarų. Bet ar, po to kardininkai ir kryžiuočiai liovėsi Lietuvą puolę?!

Po desėto metų Mindaugas, pamatęs, kas iš tikrųjų rūpi kryžiuočiams ir kardininkams, išsižadėjo krikšto, prakeikdamas krikščionybę!

Kun. Chase šį faktą gudriai užtyli. Jis sumini daug beverčių įvykių, bet tokio, kokį atliko Mindaugas, nedrįsta liesti, nes tai klerikalams nemalonus kąsnis. Todėl ir jo istorijos skaitytojai atrods niekaip nesuderinami toki dalykai: 12-15 puslapiuose jis skaitys, jog Mindaugas sutiko krikštytis ir visą Lietuvą apkrikštyti, gi 23 pusl.: „Gediminas (1316-1341) ... parodė gilaus susidomėjimo Lietuvos krikštinimo galimybe...“

Mindaugas Lietuvą apkrikštino, o Gediminas, po pusės šimto metų, rodė gilaus susidomėjimo jos krikštinimu! Visa tai pareina iš to, kad Chase prokrustuoja Lietuvos istoriją. Kas klerikalizmui naudinga—įveda, kas ne—apleidžia arba savaip iškraipo.

„Krikštas,“ „krikštinimas“ ir su tuo susiję visoki įvykiai taip ir marguoja kun. Chase'o knygoje, kur reikia ir kur ne.

Lietuva buvo apkrikštyta 1387 m., tuojau po Jogailos su Jadvyga sutuoktinių. Pirmiausiai buvo apkrikštyti aukštaičiai,—matyt, jie lengviau davėsi krikščinijai; žemaičiai nebuvo liečiami. Tik praėjus 26-riems metams tebuvo pradėta žemaičiai krikštyti. Kaip gi kun. Chase tą įvykį atžymi? Skaitome:

„1413 m. rudenį Vytautas, lydimas savo pusbrolio Jogailos, ryžosi įkurti katalikų bažnyčią žemaitijoje. Procedūra, atrodo, buvo pravesta tokia, kaip krikštijant aukštaičius...“ (p. 4.)

Chase'ui taip atrodo, bet ne taip buvo. Žemaičiams krikštyti buvo naudota *jėgos* procedūra, kuri „priešinga Jėzaus Kristaus mokymams.“

Katalikų bažnyčiai įkurti žemaitijoje teko naudoti visos ginklo priemonės—ne vienas žemaitis buvo nuvarytas į kapus dėl priešinimosi krikštui. Sukilimai, atkreipti prieš krikštą, buvo numalšinti tik Vytauto prisiųstos kariuomenės.

Gali būti tiesa, kad Kristus nenorėjo verstinai, per jėgą, krikštyti žmones, traukiant juos į Vatikano karaliją, tačiau dvasiškija ir jos bendradarbiai nesidrovėję jėgą naudoti ten, kur ji Vatikanui ėjo naudon. Taip buvo žemaičiuose, taip buvo Centralinėje ir Pietų Amerikoje, kai ispanai inkvizitoriai nešė kar-

dais ir šautuvais indijonams krikščionybę; taip buvo visur. Net ir antrojo pasaulinio karo metu Jugoslavijoje, kaip vėliau paaskėjo arkivyskupo Stepaničio byloje, Vatikano šalininkai naudojo pajėgą žmonėms traukti į katalikų tikėjimą.

Užtyli kun. Chase ir tą žinomą faktą, kad pats Vytautas net tris sykus krikščinijosi: pas vokiečius—katalikų; grįžęs iš Prūsijos—pravoslavų; vėliau, palydėjęs Jogailą į Krokuvą—vėl katalikų!

Protestantizmo iškilimo laikais reformatorių banga 16-tame amžiuje buvo užsniokštusi Lietuvą ir vienu tarpu žemaitijoje tebuvo likę tik keli katalikų kunigai. Tarp protestantų ir katalikų virė žiaurios, kruvinos kovos, ligi katalikai paėmė viršų. Tačiau veltui ieškotume Chase'o knygoje pilnesnio ir objektyvesnio tos gadynės apibūdinimo. Nepraleidžia progos nepasidžiaugęs jis tuo, kad paskutinis Gedimino ainis, Zigmantas Augustas, didysis Lietuvos kunigaikštis, atsisakė ieškoti ištūkios (divorso) nuo savo žmonos, Katrės Hapsburgietės, su kuria jis atsisakė. Zigmantas Augustas, tenka priminti, šiek tiek pritarė protestantams—jis mirė 1572 m.

Kiek tarptikinės kovos ir vaidai lietuvių tautai padarė žalos, turbūt niekas tikrai negalėtų pasakyti, bet toji žala buvo labai didelė.

Veltui ieškotume Chase'o knygoje objektyvumo ir valstybinius Lietuvos reikalus liečiančiuose puslapiuose. Pati Liublino Unija, pagal jį, įvyko taip sau, atseit, lenkiškų ir lietuviškų ponų noru—ypačiai lenkiškųjų! Objektyvesnis rašytojas, tuo, žinoma, nesitenkintų. Istoriko pareiga ieškoti objektyvių anų laikų veiksmų, stūmusių prie to ar kito istorinio akto atlikimo tą ar kitą tautą, bė valsybę.

Vienu iš tokių istorinių veiksmų, be abejo, buvo baimė vokiečių. Po Žalgirio ilgainiui vokiečiai ir vėl buvo bepradėdą „atsitoti ant kojų“ ir jų grumojimas tiek Lietuvai, tiek Lenkijai buvo nedvejotinas. Be to, vokiečiai tebevaldė Lenkijos Pamarį ir Prūsiją; jie tebevaldė Lietuvos Klaipėdą. Nei Lietuva nei Lenkija, pavienėmis, negalėjo nei svestoti apie tų joms teisėtai priklausiusių žemių atsiėmimą.

Kaip šiandien Rytų ir Piet-Rytų Europa savo ateities saugumui užtikrinti ieško išeities bloke, artimuose santykiuose su Tarybų Sąjunga, taip tuomet, be abejo, padoresniuose Lietuvos-Lenkijos sluoksniuose kilo mintis,

jog reikalinga tampsrėnė valstybiška vienybė bendram vakarų priešiui neleisti į rytus skverbtis.

Nūnai kiekvienam aišku, kokią klaidą darė ano meto Lietuvos ir Lenkijos valdovai: Norėdami įtikti Vatikanui, pastarojo kurstomi, jie skverbėsi į rytus, plėšė rusų, ukrainiečių ir baltarusių žemes, užuot žygiavus į vakarus, į pajūrį.

Tiek Chase'o, tiek Noremo-Smetonos knygosė kyšojo viena ypatinga pasididžiavimo gaida: kadaise Lietuva buvo plati valstybė— užkariavusi Kijevą, Minską, Smolenską, Brianšką, Novgorodą, etc.; jos sienos siekė Juodąją jūrą!...

Bešalus ir akylesnis skaitytojas tuojau dėl to gali pasakyti: Ponai, jeigu jūs didžiūojatės tuo, kad senovėje maža ir beraštė lietuvių tauta buvo užkariavusi milžiniškus slavų tautos plotus, tai kodėl šiandien dejuojate ir skundžiatės tuo, kad "rusai pavėrgė" Lietuvą?

"Rusų pavėrgimu" turėtų teisės guostis tik tas, kuris *pasmerktų* anų laikų Lietuvos valdoklaidingą politiką...

Šitokia pastaba labai būtų vietoje abiejų knygų autoriams.

Atviriausiai ir žiauriausiai autorius suprokrustuoja vėliausįjį Lietuvos istorijos laikotarpį, apimantį XX-tąjį amžių. Šičia Chase jau nebėra joks istorikas, o tik eilinis plakato rašytojas—neatsakingo, sakyčiau, sektantinio plakato, pograičiu rašyto ir nukreipto prieš komunistus, rusų tautą ir Tarybų Sąjungą.

Kaip visai žmonijai, taip ir Lietuvai XX amžius atnešė daug naujo. Prisiminkime tik kai kuriuos svarbesnius įvykius ir suprasime jų didžiulę Lietuvai svarbą.

Šiame amžiuje lietuvių tauta aukščiau pakilo kultūriškai ir pasiekė gilesnio tautinės sąmonės laipsnio negu kada nors; jai teko išgyventi dvi žiaurios ilgąamžio jos priešo, voikiškojo imperialisto okupacijos; jai teko išbandyti nepriklausomas buržuazinis gyvenimas,—išmėginti žiauriausios klerikalizmo ir fašizmo diktatūros; šiame amžiuje Lietuvoje tvirčiau atsistojo darbininkų klasės partija—pirmiau social-demokratų, vėliau komunistų—partija su savo programa, su savo aiškiais siekimais buržuazijai nuversti ir valstybės galiai užkariauti; to pasėkoje Lietuva patapo tarybine, socialistine respublika.

Kiekvienas sutiks, jog pirmoji XX-tojo am-

žiaus pusė Lietuvai buvo pats svarbiausias laikotarpis visame jos gyvenime. Bet tai labai sudėtingas, komplikuoatas laikotarpis. Norint apie jį objektyviai rašyti, pats rašytojas privalo būti gerai išprusęs, tam pasiruošęs; jis ne tik negali nenuleisti savo akių nei nuo vieno suminėturų elementu, bet taipgi jo pareiga suprasti gerai ir tarptautinius veiksnus, dariusius įtakos Lietuvos gyvenimui.

"The Story of Lithuania" autorius, imdamasis istoriją rašyti, tam toli gražu nebuvo pasiruošęs.

Pas jį Lietuvos Komunistų Partija, sakysime, atsiranda kaip tai pripuolamai, netikėtai—tik 1940 m.! Koks atsakingas rašytojas gali pradėti rašyti apie Lietuvos sutarybinimą, nežinodamas LKP istorijos? Koks istorikas gali kalbėti apie 1940 metų įvykius, nežinodamas, kas buvo 1819 m., kai didelėje Lietuvos dalyje per keletą mėnesių viešpatavo Lietuvos Tarybų valdžia su Vincu Kapsuku-Mickevičium priešakyje? Koks istorikas, beje, gali rašyti apie Lietuvą XX amžiuje net nesuminėjęs Kapsuko-Mickevičiaus vardo?

Bet taip driso padaryti Chase!

Lietuvos Komunistų Partijos, įsikūrusios tuojau po pirmojo pasaulinio karo, veikusias žiauriausios reakcijos siautėjimo laikotarpiu,—partijos su aiškia savo programa, siekiančia nuversti buržuazijos viešpatavimą ir įkurti socialistinę santvarką Lietuvoje,—pas jį nėra. Tokių įvykių, kaip ilgametis geriausiųjų Lietuvos darbininkų klasės veikėjų, komunistų kalinimas ir šaudymas, čia neieškok—nerasi.

1926 m. Smetonos budelių nužudytieji keturi komunistų vadai—Chase'ui mažmožis, jo istorijoje tam vietos nėra. Suvalkiuos ūkininkų sukilimas ir jo žiaurus numalšinimas 1935 m. Chase'ui—svetimas reikalas, neturįs bendro su Lietuvos istorija!...

Pagal Chase'ą, visas šitaip buvo su Lietuvos sutarybinimu: 1940 m. rusai nuvertė "teisėtą" smetonininkų režimą, pastatė Justą Paleckį ministrų pirmininku ir visas baigta. Tuomet: "Visos organizacijos ir politinės partijos, veikusios Lietuvoje, buvo paskelbtos nelegalėmis. Komunistų partija buvo įkurta ir aprūpinta visokiomis reikalingomis priemonėmis jos veiklai. Ją (Kompartinę) vyriausiai sudarė išlaisvinti politiniai kaliniai (kaip jie atsirado?) ir kiti subversyviai elementai, o taipgi atvykusieji iš Rusijos gilmuos..." (p. 299.)

Šitaip "The Story of Lithuania" aiškina Lietuvos istoriją. Rodosi Chase'o užteko paklausti vidutinio Amerikos lietuvio ir tas jam būtų pasakęs, jog Lietuvos Komunistų Partija buvo įkurta ne 1940 m., bet 1919 m. ir per visą savo gyvavimo laikotarpį ji leido spaudą, palaikė mokyklas, kuriose ruošė kadrus, vadus, veikėjus, kovodama už socializmą.

Apie 1941 m. birželio įvykius—Hitlerio govėdų užpuolimą ant Lietuvos ir visos Tarybų Sąjungos—pas Chase'ą vyksta ta pati maišytė: klerikalinių įžulumu jis smerkia tarybinius žmones ir garbina "sukilėlius"—penktąją koloną, suorganizuotą hitlerininkų ir padėjusių vokiškiems užpuolikams žudyti tarybinius žmones. Girdi: birželio 22 ir 23 dd. "sukilėliai" ("aktyvistai") viską atliko—Kauną "apvalę" nuo raudonųjų ir iš "išlaisvintos" Kauno radijo stoties paskelbė Lietuvą "nepriklausoma." Kai vokiečiai įsiveržė į Kauną birželio 24 d., jie rado miestą jau išlaisvintą!

Knygos autorius deda nemažai pastangų įrodymui, būk iš tikrųjų sukilėliai buvę toki smarkūs ir jų tiek daug, kad Raudonoji Armija prieš juos negalėjo atsilaikyti. Bet ką gi byloja šalti faktai,—faktai, visiems gerai žinomi, dar nepamiršti?

Kun. Chase, tai rašydamas, pamiršo, kiek dienų savaitėje—pamiršo, ką jis skaitė tam tikroje spaudoje 1941 m. telegramose iš Berlyno ir Helsinkio. Negarbingos praeities Ancevičius rašė:

"Visoj Lietuvoj vyksta sukilimas. *Greta vokiečių karių* su ginklų rankoje už savo laisvę kovoja ir lietuviai..." (N-nos, 1941 m. birž. 24 d.)

Arba žinia iš Helsinkių:

"*Kauno stotį sukilėliams padėjo paimti nusileidę vokiečių parašutinininkai...* Kauno radijo stotis paskelbė, kad Lietuvos kariuomenės vyriausias štabas glaudžiai bendradarbiauja su vokiečių kariuomenės štabu..." (N-nos 1941 m. birž. 25 d.)

Istorikas, rašydamas nūdienę Lietuvos istoriją, negalėjo šitų faktų nežinoti. Tai kam juos apleido?!

Kiekvienam buvo ir yra aišku: Kauno "sukilėliai" ("aktyvistai") buvo vokiečių penktosios kolonos, padėjusi Hitleriui Lietuvą "išlaisvinti." Jie buvo vokiečių paruošti, apginkluoti ir su vokiečiais išvien dirbo. Jų galėjo visoje

Lietuvoje būti koks desėtkas tūkstančių. Paties Chase'o knygoje pažymėta, būk "sukilėlių" buvę 35,000 organizuotų ir "kokia 90,000 neorganizuotų" (p. 304). Be abejo, ir čia labai perdėta.

4,000 "sukilėlių," nurodo Chase, mūšiuose žuvo ir apie 10,000 sužeista. Kai vokiečiai buvo iš Lietuvos išmušti, nemažai "sukilėlių," padėjusių hitlerininkams 1941 m. birželio mėn. dienomis kariauti prieš Raudonąją Armiją, paspruko į Vokietiją, — patapo pabėgėliais arba "išvietintaisiais." Tūlus, nespėjusius pasprukti, Raudonoji Armija bei tarybinė vyriausybė sučiupo ir už tai jie turėjo sumokėti.

Chase'o knyga baigiasi su antrojo pasaulinio karo pabaiga. Autorius baigia istoriją visokiais atsisaukimais, išleistais antitarybinių grupių Europoje,—plakatais ir gandiškomis "žiniomis," nieko bendra neturinčiomis su tikrove, ir kitokia tuščiaverte medžiaga.

Tik pagalvokit: Chase rašo, jog tarybinė Lietuvos vyriausybė, grįžusi 1944 m. Lietuvon, tuoju pradėjo Lietuvos valstiečius vartoti į kolektyvius ūkius (kolchozus). Tuo tarpu dar ir šiandien, 1947 metais, Lietuvoje nėra nei vieno kolektyvio ūkio!

Galima būtų priskaityti šimtus Chase'o knygoje iškraipytų "faktų," bet neturiu tam noro; be to, tenka skaitytis su vieta.

O vis tik tenka autoriui prikišti: niekas nesitiki, kad jis galėtų objektyviai dalykus spręsti ir dialektiškai įvykius dėstyti, tačiau jo pareiga buvo visiems žinoms faktus parašyti teisingai.

Po atidaus Chase'o knygos perskaitymo, pradėjau galvoti: Kuriuo tikslu jis taip suprokrustavo Lietuvos istoriją?

Atrodo, jog visa tai daryta sąmoningai, pagal planą.

Norįs susipažinti su savo tėvų krašto praeitimi asmuo, paskaitęs "The Story of Lithuania," turės savo vaizduotėje kreivesnį jos paveikslą, negu turėjo pirmiau. O jeigu jis, skaitytojas, tuo nesitenkins, bet ieškos naujų davinių apie Lietuvą ir juos suras, tuomet jis Chase'ą prakeiks.

Beje, visa tai sakyte sako: mums reikalinga nuosaiki, objektinga anglų kalboje Lietuvos istorija.

Kas ją parašys?

PUŠKINAS IR LIETUVIŲ LITERATŪRA

J. Būtėnas.

Prieš 110 metų vasario 10 d. dvikovoje žuvo genialusis rusų poetas Aleksandras Puškinas, eidamas trisdešimt aštuntuosius metus, tačiau savo talento jėga spėjęs sukurti nemirtingų kūrinių. Jisai ne tikrai rusų tautos garbės ir pasididžiavimas. Puškinas—pasaulinis vardas.

Juo labiau Puškinas brangus ir minėtinas mums. Mūsų vyresnioji inteligentijos karta,ėjusi mokslą rusiškose mokyklose, mūsų vyresniosios kartos rašytojai, ypačiai poetai, jau nuo jaunystės dienų, nuo gimnazijos suolo būdavo užburti Puškino genijaus. Bet ne tik vyresnioji karta, kuriai tiesiogiai tekdavo susidurti su rusų literatūros istorija, turi būti dėkinga Puškinui. Taip pat ir naujosios poetų kartos atstovai yra nemaža iš jo gavę. Puškino vardas populiariau ne tikrai literatūros sluoksniuose: juo domisi, apie jį kuria legendas plačiosios įvairių tautų masės.

„Aušros.“ „Varpo.“ laikų mūsų poezijos atstovai buvo Puškino ypatingai paveikti. Pasigilinę rastume jo poveikio ne tikrai Vaičiūčiui, bet taip pat ir Maironio bei kitų poetų kūryboje. Puškinu žavėjosi jauni užgesę talentai Edm. Steponaitis, Zigmas Gėlė.

Pirmą kartą Puškino vertimą lietuvių kalba užtinkame 1896 m. „Garsė Amerikos lietuvių.“ kurio 54 nr. atspausdinta nežinomo vertėjo „Vėlniai“—pagal Puškiną. Ypatingai Puškinu susidomina dvidešimtojo amžiaus pradžioje: 1902 m. pasirodo atskirų leidinių „Pasaka apie žuvininką ir žuvelę.“ versta mokytojo J. Grabausko.

Iš poetų pirmas Puškino vertėjas pažymėtinas Pranas Vaičaitis, išvertęs „Šykštųjų riterių“ ir „Undinę“ dar devynioliktojo amžiaus pabaigoje, bet išspausdintas poetui mirus—1903 m. pirmajame jo raštų rinkinyje. 1904 m. Petrapilyje pasirodo leidiny rusų kalba „Puškin v litovskom perevode.“ kur pagerbiama Pr. Vaičaitis, kaip Puškino vertėjas į lietuvių kalbą: pateikiama keletas trumpų jo eilėraščių ir trumpos biografijos žinios bei „Šykštaus riterio“ (Vaičaitis rašė: „Šykštus raiteilis), „Undinės“ vertimai, o taip pat ištraukos

iš „Eugenijaus Oniegino,“ išverstos St. Dagilio.

Spaudą leidus, Puškino vertimų vis dažniau ir dažniau rodosi spaudoje. 1905 m. „Lietuvių Laikraštyje“ 48 nr. randame J. Margalio išverstą „Kazbeką,“ 1906 m. St. Dagilis rink. „Lietuviškas šiuipynys, iš svetimų skanskonių brolių lietuvių naudai pataisytas“ duoda šių Puškino eilėraščių vertimų: „Ruduo,“ „Žiema,“ „Pavasaris.“ 1907 m. Aug. Baranauskas rink. „Žvaigždė ir priedas“ duoda „Po myrio“ (sekimas A. Puškino), M. Vaitkus „Draugijoje“ 9 ir 10 nr.: „Paukštėlis“ ir „Sąžinė pabudo,“ taip pat „Nedėdienio skaitymo“ 40 nr. „Paukštėlis.“ 1908 m. Puškiną verčia E. Steponaitis (Draugijos 22 nr. „Žiemos vakaras“), M. Gustaitis „Kalinys“ (ten pat 20 nr.); be to, Gustaitis yra dar išvertęs „Madoną,“ sonetą „Rūstusis Dante neneigė senoto,“ kažkoks J. Nataigis „Vienybės“ 22 nr. pateikia „Debesio“ vertimą. 1909 m. M. Dagilėlis (Šeizys) rink. „Dainos dainelės“ duoda „Senelių paprotį daboja“ ir „Bepigu tau, gražus paukšteli.“ 1910 m. „Draugijos“ 44 nr. atspausdinamas Petro Kriaučiūno išverstas „Per gatves,“ o „Vilties“ 49 nr. Liudo Giros „Girdėjai gal.“

Kaip matyti, Puškinas į lietuvių kalbą verstas ir be jokių ypatingų progų, nesant sukaustuvių.

Ypatingas dėmesys į Puškiną atkreiptas 1937 m., kada visas kultūringas pasaulis minėjo 100 metų sukaktuves nuo poeto mirties. Ta proga buvo surengta ir viešų minėjimų, periodikoje prirašyta apie poetą straipsnių, taip pat išversta apšiai eilėraščių. Pasirodė vertėjų mėgėjų, kurie literatūros sluoksniuose nebuvo žinomi, bet Puškiną ypatingai mėgo.

Apie Puškiną straipsnių, nagrinėjimų buvo išspausdinta universiteto leidinyje „Darbuose ir Dienose“: B. Sruogos, M. Banevičiaus, M. Miškinio; išleidžiama atskirai M. Banevičiaus monografija apie Puškino gyvenimą ir poeziją. Be poezijos, šiuo metu susidomima Puškino proza. Dar 1929 m. buvo iššė „Dubrovskio“ ir „Kapitono dukters“ vertimai, o 1937 m. A. Venclova ir P. Cvirka pateikė

kultūringą prozos vertimų rinkinį, kurin įėjo Velionies Ivano Petrovičiaus Bielkino apysakos, Petro Didžiojo negras, Goriuchino bažnytkaimio istorija, Pikų dama, Kirdžali. Paminėtinas dar "Boriso Godunovo" vertimas. 1938 m. A. Busilas išvertė Puškino pasakas: Aukso žuvelė, Carą Saltaną ir Miegiančiąją caraite.

1946 m. išėjo solidūs Puškino "Prozos" leidimas. Be to, rašytojas A. Venclova atliko didžiulį darbą, išversdamas visą "Eugenijų Onieginą," kurio ištraukų buvo atspausdinta periodikoje, tarp kita ko pereitųjų metų "Perгалės" 3 nr. ištisas šeštasis perskryrimas. "Eug. Onieginą" mėgino versti K. Binkis, bet ištisai išverstas dabar pirmą kartą.

Be to, baigiamas ruošti rinkinys "Puškino lyra," kur bus duota Puškino rinkinių eilėraščių. Rinkinį įeis K. Binkio, L. Giros, A. Venclovos, A. Churgino, E. Mieželaičio, A. Miškinio vertimai. Greta šio rinkinio bus išleistos taip pat vad. Puškino mažosios dramos: Šykštusis riteris (Vaičiaičio vertimas), Mocartas ir Salieri, Akmeninis svečias ir Puota maro metu.

Taigi, mūsų skaitytojas, negalys skaityti Puškino originalų, galės su didžiojo poeto kūryba susipažinti per kruopščius vertimus.

Praėjus daugiau kaip šimtui metų po Puškino mirties, jo kūrybos vertingumas nė kiek nesumažėjo; nesumažėjo ir jo gerbėjų skaičius. Priešingai — didėja, nes Puškinas metai iš metų pasirodo įvairių tautų kalbomis, ir jo garsas vis plinta.

Maksimas Gorkis, rašydamas apie Puškiną, pastebėjo: "Didysis rusų liaudies poetas, žavinčių savo grožiu ir protu pasakų kūrėjas, pirmojo realistinio romano "Eugenijaus Oniegin" autorius, geriausios mūsų istorinės dra-

mos "Boriso Godunovo" autorius, poetas, lig šiol niekieno nepralenktas nei eiliavimo grožiu, nei jausmų bei minčių išreiškimo galia, poetas — didžiosios rusų literatūros pradininkas... jis nepaliko savo talentu neapšvietęs nė vienos gyvenimo srities, jo interesų akiratis, jo žinių platumas tebelieka iki šio laiko niekieno nepralenktas."

Puškiną smaugė ir nužudė carizmo abuoju mas. Bet poeto kūryba liko gyventi amžinai.

LLD Šiandien ir Rytoj

(Taša nuo 47-to pusl.)

Tačiau tas dar nereikia, kad mes jau atgyvenome savo dienas ir užbaigėme savo darbus. Dirvos mes dar turime gražios. Tas jau faktas, kad paskutiniaisiais keliais metais mūsų Draugija organizaciniai sustiprėjo, parodo, jog jai augti dirva tebėra neišsisėmus. Mes galime ne tik atpildyti mirties išbrauktų narių vietas, bet dar keliais tūkstančiais padidinti savo eiles. Tik reikia nuosaka, sistematiško organizacinio darbo. Naujų narių verbavimas turėtų būti reikalu ne tik vajaus, bet ištisų metų. Šis suvažiavimas, man atrodo, turėtų šį reikalą užakcentuoti.

Draugai, mes visi esame nuoširdūs mūsų Draugijos patrijotai. Ne iš kokios nors prievartos, bet iš meilės ir troškimo pasidaryti naudingesniais žmonėmis, pakelti savo žinojimą ir kultūrinį lygį, mes jį atėjome ir jį auginame. Pasirūpinkime dar su didesne meile ir atsidavimu jos reikalais rūpintis, jos eiles stiprinti, jos vardą ir garbę kelti.

Lai šis suvažiavimas bus dar vienas didžiulis žingsnis pirmyn mūsų garbingosios Draugijos gyvenime ir darbuose!